

Samen Sterk!

Een onderzoek naar het thuis oefenen met geleerde vaardigheden

‘Wat hebben ouders nodig om de sociaal-emotionele vaardigheden, die hun kinderen (in de leeftijd van 6 tot 12 jaar) leren tijdens de ambulante begeleiding van Stichting DISTINTO, te oefenen en te integreren in de thuissituatie?’

DISTINTO
Op naar beter!

Auteur: Josée Hoogendijk (0833538)
Studente Pedagogiek
Klas VQR4E
Instituut Sociale opleidingen
Hogeschool Rotterdam

Afstudeerbegeleider: Irene Prins
Hogeschool Rotterdam

Opdrachtgever: Helma Kaashoek
Stichting DISTINTO

Afstudeerscriptie
3 juni 2014, Lekkerkerk

Voorwoord

Ik nodig u en jullie uit om mijn onderzoeksverslag met de titel '*Samen Sterk!*' te lezen. Dit onderzoek heb ik uitgevoerd om af te studeren bij mijn opleiding HBO pedagogiek aan de Hogeschool te Rotterdam. Dit onderzoek is uitgevoerd bij Stichting DISTINTO te Barendrecht, de organisatie waar ik in het derde jaar van mijn opleiding stage heb gelopen en op dit moment werkzaam ben.

De vraag die tijdens het werk bij mij opkwam was: 'Hoe komt het dat de ouders weinig lijken te oefenen met datgene dat zijzelf en hun kind leren tijdens de ambulante begeleiding?' Dit was een probleem wat meerdere medewerkers herkenden. Daarom besloot ik om dit als onderzoeksonderwerp voor te stellen aan Helma Kaashoek, mijn opdrachtgever tijdens dit onderzoek.

Dit onderzoek was niet mogelijk geweest als de medewerkers van DISTINTO de vragenlijsten niet hadden ingevuld. Ook de ouders en de instellingen die de vragenlijst ingevuld hebben wil ik hartelijk bedanken voor hun medewerking.

Mijn afstudeerbegeleider van de Hogeschool, Irene Prins, wil ik bedanken voor haar betrokkenheid en haar kritische blik. Dankzij haar feedback heb ik mijn plan van aanpak, vragenlijsten en onderzoeksverslag telkens kunnen verbeteren. Ook de feedback van mijn medestudenten uit mijn afstudeergroep hielp mij iedere keer een stap verder.

Mijn vader wil ik bedanken voor zijn kritische blik en goede taalkundige tips, zodat alle vreemde fouten uit mijn verslag gehaald konden worden.

Als laatste wil ik ook Helma Kaashoek en Stichting DISTINTO bedanken voor de mogelijkheid om mijn afstudeeronderzoek te doen.

Josée Hoogendijk

Samenvatting

Dit onderzoek is uitgevoerd bij Stichting DISTINTO. DISTINTO is een christelijke organisatie die begeleiding en opvang biedt aan kinderen met een psychiatrische stoornis. Dit onderzoek heeft betrekking op de ambulante begeleiding bij de gezinnen thuis. Uit de praktijk kwam naar voren dat de ouders weinig lijken te oefenen met de (sociaal-emotionele) vaardigheden die hun kind leert tijdens de begeleiding. De vraag was hoe dit komt, en wat er ingezet kan worden om dit te verbeteren. De vraag die daarom centraal stond bij dit onderzoek was:

‘Wat hebben ouders nodig om de sociaal-emotionele vaardigheden, die hun kinderen (in de leeftijd van 6 tot 12 jaar) leren tijdens de ambulante begeleiding van Stichting DISTINTO, te oefenen en te integreren in de thuissituatie?’

Om dit te onderzoeken zijn er vragenlijsten voorgelegd aan ouders, medewerkers en verschillende instellingen. Aan de hand van de verschillende antwoorden die uit de vragenlijsten naar voren kwamen is er ook literatuuronderzoek gedaan en is er een groepsgesprek met de medewerkers gehouden.

Uit dit onderzoek kwamen een aantal opvallende dingen naar voren. Allereerst was er bij sommige vragen een groot verschil zichtbaar tussen de antwoorden die de medewerkers en de ouders gaven. Deze vragen hadden betrekking op het ervaren van belemmerende en helpende factoren met betrekking tot het thuis oefenen met de aangeleerde vaardigheden. Ouders zagen veel minder belemmerende en helpende factoren dan de medewerkers. Medewerkers zijn van mening dat dit komt omdat zij met een professionele blik naar de situatie van de gezinnen kijken, en dat ouders gewend zijn geraakt aan de situatie waarin zij zitten.

Als conclusie van dit onderzoek kon er gezegd worden dat het een aandachtspunt moet zijn dat de hulpverleners begeleiding bieden die bij de vraag en de mogelijkheden van het gezin past. Het bieden van maatwerk is dus erg belangrijk. Ouders en medewerkers gaven ook aan dat zij het waardevol zouden vinden als er meer tijd was voor overleg en begeleiding van de ouder. Dit is van essentieel belang om maatwerk te kunnen bieden aan het gezin.

Abstract

This survey has been realized at Stichting DISTINTO. DISTINTO is a Christian organization which offers support and day care for children with psychiatric disorders. The subject of this survey is the support of children at home. It seems that parents do not practice the (social-emotional) skills which their children learn in home support. The question is why, and what can be done to improve the practicing of parents with their children. The question during this survey was:

What do parents (of children between 6 and 12 years old) need to practice and integrate the social-emotional skills, which their children learn, at home?

In order to investigate this, questionnaires have been made for parents, employees and other institutions. Because the results showed differences between the answers of the employees and the parents, literature study has been done and there was a group conversation with the employees.

This survey showed some prominent results. There were some big differences between the answers of the employees and the parents. The questions of which the answers were different, involved barriers and helping factors to practice the social-emotional skills at home. Parents experienced less barriers and helping factors than the employees. Employees think that the differences are due to the fact that they look at the families with a professional view, and parents became used to their situation.

The conclusion of this survey is, that social workers should pay attention to the need and possibilities of the families, when they determine what kind of help they offer. Parents and employees said that it would be very useful if there was more time for consultation and support of the parents. This is essential if social workers want to determine which support suits the family and its situation best.

Inhoudsopgave

Inhoud

Voorwoord	1
Samenvatting.....	2
Abstract	3
Inhoudsopgave	4
Inleiding	6
1 Situatieanalyse	7
Beschrijving van de organisatie	7
Visie	8
Missie.....	8
Context	8
Landelijk beleid.....	8
2 Probleemanalyse	10
Maatschappelijke relevantie	10
Relevantie voor de opdrachtgever	11
Relevantie voor het beroep van HBO pedagoog.....	11
Internationale component	11
3 Theoretische verkenning	12
Kinderen en leren	12
Kinderen met een ASS of ADHD	12
Ambulante begeleiding van kinderen met een ASS en ADHD.....	13
Ouderbegeleiding	13
De systeemtheorie	14
Samenvatting.....	14
4 Onderzoeksdoel en type van het onderzoek	15
Onderzoeksdoel.....	15
Onderzoeksbenadering	15
Type van het onderzoek	15
5 Onderzoeksvraag.....	16
6 Bruikbaarheid, betrouwbaarheid en validiteit	17
Bruikbaarheid	17
Betrouwbaarheid.....	17
Validiteit	17

7 Onderzoeksmethode	18
Dataverzameling.....	18
Onderzoeksgroep	18
Respons	19
8 Resultaten per vraag van de vragenlijst	20
9 Beantwoording van de deelvragen	32
De wensen van de ouders	32
Belemmerende en helpende factoren met betrekking tot thuis oefenen.....	34
De behoeften van de medewerkers	35
Wat doen andere instellingen?	36
10 Conclusie en aanbevelingen	37
Antwoord op de hoofdvraag	37
Aanbevelingen	38
11 Kritische evaluatie	40
Onderzoeksproces	40
Kwaliteit, betrouwbaarheid en validiteit.....	40
Draagvlak binnen de organisatie	41
Generaliseerbaarheid	41
Persoonlijke evaluatie	41
Literatuur.....	43
Bijlage 1 Vragenlijst voor ouders.....	45
Bijlage 2 Vragenlijst voor medewerkers.....	51
Bijlage 3 Vragenlijst voor instellingen – ingevuld.....	56
Bijlage 4 Stellingen groepsinterview medewerkers	59
Bijlage 5 Beroepsproduct Handleiding voor intervisiebijeenkomsten.....	60
Bijlage 6 Toestemmingsformulier	63

Inleiding

Dit onderzoek heeft plaatsgevonden bij Stichting DISTINTO. Dit is een christelijke organisatie die opvang en begeleiding biedt aan kinderen en jongeren met een psychiatrische stoornis, als ADHD of autisme. DISTINTO is een kleinschalige organisatie, met acht vaste medewerkers en drie invalkrachten. Het huis waar de opvang geboden wordt staat in Barendrecht, maar de ambulante begeleiding die geboden wordt, vindt plaats in de gehele regio Rotterdam. Dit onderzoek heeft betrekking op de ambulante begeleiding die DISTINTO biedt.

De aanleiding van dit onderzoek was een probleem wat in de praktijk naar voren komt. De begeleiding die geboden wordt bij DISTINTO vindt doorgaans eens per week, gedurende twee uur, plaats. Er wordt vaak van ouders verwacht dat zij de vaardigheden die hun kinderen en zichzelf leren, ook thuis toepassen en integreren. Op dit moment gebeurt dat echter weinig. Het zou wel van toegevoegde waarde zijn als ouders dit wel zouden doen. Daarom is er tijdens dit onderzoek onderzocht waarom ouders al dan niet thuis oefenen, en wat hen zou helpen om meer te oefenen met de geleerde vaardigheden. De vraag die centraal stond tijdens dit onderzoek was±

‘Wat hebben ouders nodig om de sociaal-emotionele vaardigheden, die hun kinderen (in de leeftijd van 6 tot 12 jaar) leren tijdens de ambulante begeleiding van Stichting DISTINTO, te oefenen en te integreren in de thuissituatie?’

Het doel van dit onderzoek was om te achterhalen wat ouders nodig hebben om meer thuis te gaan oefenen. De achterliggende gedachte hiervan is dat het de resultaten van de ambulante begeleiding ten goede zou komen als ouders thuis toepassen wat de medewerkers tijdens de begeleidingsmomenten aanbieden.

In dit verslag leest u allereerst de achtergrond van het onderzoek, de analyse van het probleem en de analyse van de situatie. Ook zal er een uitgebreide theoretische verkenning van het onderwerp gegeven worden, zodat de literaire achtergrond van het probleem helder is. Hieruit voort vloeit de formulering van de deelvraag en de aanpak van het onderzoek.

Het tweede deel van dit onderzoek start bij hoofdstuk zeven. Vanaf dit hoofdstuk worden de aanpak en de resultaten van het onderzoek beschreven. Aan de hand van de gevonden resultaten zal uiteindelijk iedere deelvraag, en ten laatste de hoofdvraag, beantwoord worden. Het verslag sluit af met een kritische evaluatie van het onderzoeksproces en van de onderzoeker zelf.

1 Situatieanalyse

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van stichting DISTINTO te Barendrecht. Hieronder zal de stichting beschreven worden en zal er een koppeling gemaakt worden naar het onderwerp van dit onderzoek.

Beschrijving van de organisatie

Stichting DISTINTO biedt opvang, begeleiding en psycho-educatie aan jongeren met een gedragsprobleem, autisme of een psychische stoornis (Stichting DISTINTO, 2013). Ook de ouders kunnen bij deze begeleiding en psycho-educatie betrokken worden. DISTINTO is een christelijke organisatie, en dit is dan ook te merken aan de manier waarop de begeleiding tijdens de opvang plaatsvindt. Zo wordt er bijvoorbeeld voor en na het eten gebeden, en gaat de groep op zondag naar de kerk. De medewerkers hebben allemaal een christelijke levensovertuiging.

De opvang die DISTINTO biedt vindt plaats op de woensdagmiddagen, vrijdagmiddagen, zaterdagen en in de weekenden. Eens in de drie weken is er een logeerweekend. Deze opvang vindt plaats in het Ronald Mc Donaldhuis te Barendrecht en op de kinderboerderij die naast het Ronald Mc Donaldhuis staat. Deze kinderboerderij is eigendom van Yulius en in de weekenden mag DISTINTO hier gebruik van maken.

De ambulante begeleiding die DISTINTO biedt kan plaatsvinden bij de gezinnen thuis en in het Ronald Mc Donaldhuis. Afhankelijk van de vraag van de ouders zal het gaan om het doen van activiteiten met en het begeleiden van de kinderen uit een gezin, of om gesprekken met de ouders.

DISTINTO biedt ook cursussen aan voor onder andere kinderen met autisme. Deze cursus is dan vooral gericht op psycho-educatie. Zo is er bijvoorbeeld de training 'Ik ben speciaal.' In deze training gaat het er vooral om dat kinderen met autisme hun handicap leren kennen en ook de positieve kant hiervan leren zien. Deze training kan gegeven worden waar de ouders dit willen. Dit kan bijvoorbeeld thuis, op school of op locatie in het Ronald Mc Donaldhuis.

De doelgroep van DISTINTO is jongeren van nul tot achttien jaar en hun ouders of opvoeders. Het gaat hier om jongeren met psychische of psychiatrische problemen, een gedragsstoornis of autisme. Ook ouders die opvoedingsproblemen ervaren of gezinnen waar sprake is van diverse problemen tegelijk kunnen bij DISTINTO terecht. DISTINTO richt zich niet specifiek op christelijke cliënten, maar omdat de zorg die geboden wordt christelijk van aard is trekt DISTINTO veel christelijke cliënten aan. Alle cliënten die op dit moment in zorg zijn bij DISTINTO hebben een christelijke levensovertuiging.

DISTINTO werkt vanuit een oplossingsgerichte aanpak. Ook empowerment speelt een belangrijke rol. DISTINTO probeert altijd naar de mogelijke ontwikkelingskansen van kinderen, ouders en gezinnen te kijken. Hierbij staat de begeleider naast de ouder of het kind, en gaat de begeleider uit van de kracht van de ouder of het kind zelf. Er worden concrete doelen opgesteld zodat duidelijk is wat het doel is van de begeleiding (Stichting DISTINTO, 2013).

Dit onderzoek had betrekking op de ambulante begeleiding die DISTINTO biedt. Er wordt op dit moment niet gewerkt via een vast format, iedere begeleider zoekt samen met ouders en kind wat er nodig is in de ambulante begeleiding. Er wordt dan een werkvorm aan gekoppeld die bij de begeleider past. Vaak wordt er tijdens de ambulante begeleiding gebruik gemaakt van boekjes voor

kinderen die betrekking hebben op de stoornis die het kind heeft. Hiernaast vinden er tijdens de begeleiding soms ook oudergesprekken plaats.

Visie

DISTINTO biedt cliënten begeleiding vanwege de problematiek, maar hierbij wil de stichting ook zicht houden op het 'normale' dat aanwezig is en dit inzetten om het gezin op eigen kracht te leren functioneren in de maatschappij (Stichting DISTINTO, 2014). Dit wordt gedaan door middel van begeleiding op maat, er wordt gestreefd naar flexibiliteit en transparantie. Voor iedere cliënt worden begeleidingsdoelen opgesteld die bij die cliënt en bij dat systeem horen. De manier waarop er gewerkt wordt is de oplossingsgerichte methodiek, de begeleider gaat naast het gezin of de ouder staan en helpt hen vanuit deze positie op weg (Stichting DISTINTO, 2014).

Missie

Het is de missie van DISTINTO om kinderen met gedragsproblemen en psychiatrische stoornissen te steunen en begeleiden in hun ontwikkeling (Stichting DISTINTO, 2014). Hiermee wil DISTINTO bereiken dat de kinderen zelfstandiger worden, dat ze leren omgaan met hun problematiek en dat de ouders ontlast worden. DISTINTO doet dit vanuit maatschappelijke betrokkenheid en een christelijke levensovertuiging. DISTINTO streeft ernaar om, door middel van ambulante begeleiding, gezinnen optimaal te ondersteunen in hun ontwikkeling naar maximale autonomie (Stichting DISTINTO, 2014).

Context

De context waarin de begeleiding van DISTINTO plaatsvindt is breed. De regio waar DISTINTO zich op richt is Zuid-Holland. De groepsopvang vindt plaats in Barendrecht. De regio waarin DISTINTO zorg biedt is dan wel groot, maar de cliënten zijn niet heel verschillend. Alle cliënten die zorg afnemen bij DISTINTO hebben een christelijke levensovertuiging. Dit is geen vereiste van de organisatie, DISTINTO staat namelijk wel open voor cliënten met een andere levensovertuiging, maar de cliënten zelf hechten veel waarde aan de christelijke identiteit van de stichting. Vooral mensen met een christelijke levensovertuiging hebben behoefte aan christelijke zorg. Ondanks het feit dat het zorggebied dus groot is, is er geen sprake van een grote verscheidenheid van culturen of achtergronden. Wel is het zo dat de cliënten verschillende soorten christelijke levensovertuigingen hebben (Stichting DISTINTO, 2014).

De context waarin DISTINTO zich bevindt is ook de context van de zorgpartner, de Lelie Zorggroep. Het partnerschap met deze organisatie maakt het voor DISTINTO mogelijk om AWBZ Zorg in Natura aan te kunnen bieden. De Lelie Zorggroep helpt DISTINTO bij het bijhouden van de wet- en regelgeving rondom de zorg die er geboden wordt. Ook helpen zij bij het implementeren van kwaliteitssystemen (Lelie Zorggroep, 2014).

Landelijk beleid

DISTINTO is sinds 2013 gecertificeerd met een HKZ keurmerk. Daardoor vallen zij onder de voorwaarden van dit keurmerk, die vooral gericht zijn op het leveren van kwalitatieve zorg waardoor de kosten gedrukt kunnen worden (Patagonia, n.d.). DISTINTO wil echter toe werken naar een BIM certificering. Deze berust op het Improvement model (Stichting DISTINTO, 2014 [2]). De reden dat hiervoor gekozen is, is omdat er binnen dit model vooral gekeken wordt naar menselijke waarden en normen als uitgangspunt, in plaats van tijd en geld (Stichting DISTINTO, 2014 [2]).

Uiteraard heeft DISTINTO ook te maken met de transitie binnen de jeugdzorg. De jeugdzorg zal vanaf 2015 onder de gemeenten gaan vallen (NJI, n.d.). Dit houdt onder andere in dat de hulpverlening meer gericht moet gaan worden op het versterken van de eigen kracht van gezinnen. Hier wordt zichtbaar hoe belangrijk het is dat dit onderzoek gedaan wordt. Dit onderzoek is bedoeld om te

ontdekken wat ouders nodig hebben om op eigen benen te staan in de begeleiding en zorg rondom hun kinderen. Er wordt dus gezocht naar de eigen kracht van ouders. Ook wordt er volgens de nieuwe Wet Maatschappelijke Ondersteuning meer gevraagd van het sociale netwerk van de ouders van kinderen met een psychiatrische stoornis (Rijksoverheid, 2013). Hier moet DISTINTO op inspelen, omdat de financiering van zorg in de toekomst anders geregeld gaat worden.

2 Probleemanalyse

In dit hoofdstuk zal beschreven worden tegen welk probleem men in de praktijk is aangelopen en wat de maatschappelijke relevantie, de relevantie voor de opdrachtgever en de relevantie voor het beroep van HBO pedagoog is van dit onderzoek.

Zoals hierboven beschreven is, wordt er tijdens de ambulante begeleiding die DISTINTO biedt vaak apart met de kinderen gewerkt. Iedere begeleider doet dit op zijn of haar eigen manier, en zoekt naar de vorm die het beste bij de ouders, het kind en zichzelf past. Wel is het zo dat de meeste kinderen die ambulante begeleiding ontvangen van DISTINTO begeleidingsdoelen hebben die overeen komen. In de praktijk blijkt dat de kinderen die ambulant begeleid worden geen grote spanningsboog hebben, ze kunnen zich niet zo lang concentreren. Daarbij komt dat het geleerde tijdens de ambulante begeleiding lastig in het gezin te integreren is, omdat er individueel met het kind gewerkt wordt tijdens de begeleidingsuren. Dit houdt in dat ouders niet altijd aanwezig zijn bij de begeleiding, en dus ook niet altijd op de hoogte zijn van datgene wat er geleerd wordt. Het probleem waarop dit onderzoek zich gefocust heeft, heeft vooral te maken met het betrekken van andere gezinsleden in het proces van begeleiding van het kind. Het probleem dat speelt is namelijk dat de sociaal-emotionele vaardigheden die het kind leert op dit moment niet of nauwelijks geoefend en geïntegreerd kunnen worden in het gezin.

Dit is ongunstig voor de kinderen, omdat zij leren door herhaling (van Lieshout, 2009). Volgens van Lieshout is het, vooral voor kinderen met een Autisme Spectrum Stoornis (hierna genoemd: ASS), van groot belang dat er een veilig en stimulerend klimaat geschapen wordt, waar de kinderen constant bezig kunnen zijn om hun vaardigheden te ontwikkelen. Aangezien veel cliënten van Stichting DISTINTO een ASS hebben is deze informatie zeker van toepassing op dit onderzoek. Herhaling en oefening zijn bij het scheppen van dit klimaat kernwoorden. Aangezien het feit dat de begeleiding doorgaans slechts twee uur per week is, is het belangrijk dat er in de thuissituatie een veilig oefenklimaat is voor deze kinderen zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen (van Lieshout, 2009). Ook ouders hebben er baat bij als hun kinderen zich optimaal ontwikkelen wat betreft sociaal-emotionele vaardigheden. De opvoeding van kinderen kan volgens Burggraaff-Huiskes (2010) zwaar zijn voor ouders als het kind een stoornis of beperking heeft. Zij gaat in haar boek over opvoedingsondersteuning onder andere uit van het balansmodel. Het is de bedoeling dat de hulpverlener de draaglast en draagkracht van ouders in kaart brengt, en hierop inspeelt. Het hebben van een kind met een beperking of stoornis wordt gezien als draaglast. Het is daarom belangrijk dat deze vorm van draaglast zoveel mogelijk beperkt wordt (Burggraaff-Huiskes, 2010). De mate waarin de stoornis zich uit kan beïnvloed worden door het vaak herhalen en oefenen van aangeleerde vaardigheden (van Lieshout, 2009). Daarom is het belangrijk dat hier meer aandacht aan besteed wordt. Niet alleen het kind heeft hier dus baat bij, maar ook de ouders en de rest van het systeem waar het kind zich in bevindt.

Maatschappelijke relevantie

Dit onderzoek is relevant voor de maatschappij, omdat het kan bijdragen aan een verbetering van de ambulante begeleiding die DISTINTO biedt. Dit zorgt ervoor dat de kinderen beter begeleid worden en dus ook beter kunnen functioneren in het gezin en de maatschappij. Hierbij komt dat op deze manier de hulpverlening effectiever wordt, omdat de kinderen beter leren omgaan met hun beperking (van Lieshout, 2009). Dit is een groot maatschappelijk belang, zeker in het kader van bezuinigingen in de zorg.

Relevantie voor de opdrachtgever

Tijdens dit onderzoek is gezocht naar een manier om ervoor te zorgen dat de theorie vanuit de ambulante begeleiding ook in de gezinnen kan worden geïntegreerd. Als dit lukt, kunnen de cliënten van DISTINTO een grotere vooruitgang boeken. Hierdoor wordt de begeleiding die DISTINTO biedt effectiever en dus ook beter. De uitkomsten van dit onderzoek kunnen door alle begeleiders toegepast worden. Ook biedt dit onderzoek een mogelijkheid tot vervolgonderzoek waardoor er weer andere verbeteringen mogelijk zijn.

Relevantie voor het beroep van HBO pedagoog

Dit onderzoek is relevant voor het beroep van HBO pedagoog, omdat het de medewerkers en wellicht andere lezers kan inlichten over de mogelijkheden tot het integreren van theoretische kennis, vanuit de ambulante begeleiding van kinderen, in gezinnen. Bekkers (2010) stelt in haar onderzoek naar het integreren van sociale vaardigheden, dat het aanleren van de vaardigheden niet het moeilijkst is, maar het generaliseren van die vaardigheden. Dit generaliseren kan gedaan worden door meer de oefenen met de aangeleerde vaardigheden. Als er onderzocht wordt op welke manier dit het best gedaan kan worden kan niet alleen DISTINTO hiervan leren, maar kunnen ook andere instellingen de aanbevelingen uit dit onderzoek gebruiken.

Internationale component

Vanuit de opleiding wordt er als eis gesteld dat er in het afstudeeronderzoek ook oog is voor ontwikkelingen in het buitenland. In dit onderzoek zijn instellingen in België benaderd. Er is een interview gehouden over hun aanpak met betrekking tot het thuis integreren van de aangeleerde vaardigheden tijdens de ambulante begeleiding. Dit interview zal hetzelfde zijn als de interviews in Nederland, zodat er een goede vergelijking mogelijk is. Er is gekozen om het internationale component op deze manier vorm te geven, zodat er gekeken kan worden naar wat er van het buitenland, in dit geval België, geleerd kan worden.

De resultaten van deze interviews werden ingevoegd onder deelvraag vier, omdat er aan de hand van deze deelvraag ook Nederlandse instellingen geïnterviewd zijn.

3 Theoretische verkenning

In dit hoofdstuk zal de literatuur geschetst worden waarop de keuze van het onderwerp en de onderzoeksvraag gebaseerd is. Er is gekozen voor de theorie van Kohnstamm, van Lieshout en Rigter, omdat de onderzoeker hier vanuit de opleiding al mee bekend is. Deze theorie zegt veel over kinderen met een stoornis, en de manier waarop zij zich ontwikkelen. Daarnaast is er theorie gezocht die deze theorie aanvult en ondersteunt.

Kinderen en leren

Het leerproces van kinderen is volgens Kohnstamm (2002) een sociaal en actief proces. Dit is gebaseerd op de theorieën van Piaget, Vygotskij en Burner. Piaget benadrukte dat het leren door doen erg belangrijk is. Hij was van mening dat oefenen en herhalen erg belangrijk zijn bij het aanleren en inslijten van nieuwe vaardigheden. Vygotskij en Burner zagen het modelleren als zeer belangrijk. Met modelleren wordt bedoeld dat ouders als rolmodel dienen voor de kinderen, zij doen als het ware voor wat de kinderen moeten leren (Kohnstamm, 2002).

Deze visies zijn de basis geweest voor dit onderzoek. Er is gezocht naar een manier om de sociaal-emotionele vaardigheden, die de kinderen leren tijdens de ambulante begeleiding, thuis te oefenen en te integreren. Op deze manier leren de kinderen dan door de vaardigheden praktisch te oefenen, wat Piaget belangrijk vond. Ook het modelleren staat centraal, de ouders kunnen voordoen aan de kinderen hoe ze situaties het beste kunnen aanpakken.

Pfiffer en McBurnett (1997) schrijven in een artikel dat gepubliceerd is door de American Psychological Association dat kinderen beter leren als zij hun vaardigheden kunnen oefenen met bijvoorbeeld hun ouders. Hierbij komt dat ook ouders profijt hebben van het oefenen met hun kinderen, ze leren er zelf namelijk ook van. Dit is ook iets waar DISTINTO op in wil spelen. Op deze manier kunnen er oefenmogelijkheden gecreëerd worden in de thuissituatie, waardoor er optimale aandacht is voor het integreren van de vaardigheden die de kinderen geleerd hebben. Dit is iets waar volgens Bekker (2010) veel aandacht aan besteed moet worden, omdat dit de belangrijkste schakel is in het proces van het aanleren van sociale vaardigheden.

Kinderen met een ASS of ADHD

In dit onderdeel van de theoretische verkenning wordt er gefocust op de stoornissen Attention Deficit Hyperactivity Disorder, ook wel aandachttekortheidsstoornis met hyperactiviteit, (hierna: ADHD) en Autisme Spectrum Stoornis (hierna ASS). Dit omdat deze stoornissen het meest voorkomen bij de cliënten van DISTINTO. Deze stoornissen komen zowel los van elkaar als in comorbiditeit voor.

Zowel autisme als ADHD zijn niet te genezen (Rigter, 2012). Daarom is het belangrijk dat er ingespeeld wordt op de beschermingsfactoren, om de problematiek iets te neutraliseren. Een belangrijke beschermingsfactor is het gezin. Aangezien zowel autisme als ADHD een hele hoge erfelijke factor hebben (de hoogste kans onder de psychische stoornissen) is het belangrijk dat er rekening gehouden wordt met het gegeven dat de kans groot is dat een van de ouders, of broertjes en zusjes, de stoornis ook hebben. Daarom is het belangrijk dat het gezin als geheel betrokken wordt bij de begeleiding, zodat het gezin als beschermende factor zo optimaal mogelijk kan functioneren en zich kan ontwikkelen als systeem (Rigter, 2012).

Hierbij moet ook in acht genomen worden dat kinderen met een psychiatrische stoornis als ADHD of autisme een korte spanningsboog hebben (van Lieshout, 2009). De begeleidingstijd van een ambulant bezoek namens DISTINTO bedraagt doorgaans twee uur. Deze kinderen kunnen zich niet al die tijd concentreren op aangeboden theorie. Zij hebben, naast theorie, ook behoefte aan een meer praktische aanpak (van Lieshout, 2009).

Volgens van Heteren, Smits en van Veen (2003) is uitleg en benoemen van gevoelens erg belangrijk voor kinderen die behoefte hebben aan structuur. Deze uitleg is een van de speerpunten in de

manier waarop de opvoeder zich presenteert tegenover het kind. Kinderen met een ASS en ADHD hebben behoefte aan structuur (van Lieshout, 2009). De opvoeder moet dus actief betrokken worden bij het leerproces van onder andere het herkennen en verwoorden van gevoelens en emoties. Dit om te voorkomen dat situaties eng en onduidelijk worden.

Ambulante begeleiding van kinderen met een ASS en ADHD

Nabuurs (2011) schetst een aantal ontwikkelingstaken voor kinderen in de leeftijd van 6 tot 12 jaar. Enkele voorbeelden hiervan zijn het gebruikmaken van infrastructuur (openbaar vervoer), het onderhouden van vriendschappen en het rekening houden met anderen. Voor kinderen met een ASS of ADHD zijn deze taken erg lastig (van Lieshout, 2009). Toch is het belangrijk dat deze ontwikkelingstaken in het achterhoofd van de begeleider aanwezig zijn bij het bepalen van het aanleren van de vaardigheden, omdat de leeftijdsgenootjes van de kinderen die begeleiding krijgen hier wel mee bezig zijn.

De belangrijkste houding ten opzichte van kinderen met een ASS en ADHD is die van begrip, medeleven en acceptatie (Bijloo, 2009). Hierbij komt dat zij ook baat hebben bij structuur en veiligheid (van Lieshout, 2009; Rigter, 2012). Ook moet er tijdens de begeleiding veel aandacht zijn voor de moeite met het begrijpen en verwoorden van emoties (Bijloo, 2009; van Lieshout, 2009). Volgens Bijloo (2009) is het gevaar in de begeleiding van kinderen met een ASS en ADHD dat de begeleiders denken dat ze er al zijn. Het lijkt er op dat de kinderen de vaardigheden al kennen en geleerd hebben, maar dit is niet het geval. Het integreren van het geleerde buiten 'therapeutische' setting verdient bij deze doelgroep extra aandacht. Het is belangrijk dat er succeservaringen worden opgedaan in het gewone leven, in oefensituaties die niet te complex zijn. Er kan pas gezegd worden dat de begeleiding geslaagd is als het kind duidelijk laat zien dat het niet meer krampachtig hoeft na te denken over de geleerde vaardigheden. Dit houdt in dat de vaardigheden een deel zijn geworden van de automatische denkpatronen van het kind. Dit neemt veel tijd in beslag en zal ook veel aandacht vragen van zowel de begeleider als het kind.

Ouderbegeleiding

In de ouderbegeleiding is het belangrijk dat de ouder gezien wordt als ervaringsdeskundige met betrekking tot de eigen situatie (Ehlers en Kuipers, 2009). Het is de bedoeling dat de professional kijkt naar de eigen krachten en kwaliteiten van ouders, en deze inzet in de begeleiding van de kinderen. Hierbij is het belangrijk dat de ouder een reëel zicht krijgt op zijn eigen kind. De manier waarop een ouder naar zijn kind kijkt kan voor een groot deel bepalen op welke manier hij zijn kind behandelt. Als zijn zicht op het kind genuanceerd is kan dit de opvoeding van de kinderen ten goede komen (Ehlers en Kuipers, 2009).

Volgens Malschaert en Traas (2009) is er een aantal voorwaarden die de opvoeding van kinderen optimaliseren. Hierbij horen ook het bieden van veiligheid en uitdaging. Als ouders in staat zijn om deze veiligheid en uitdaging optimaal te bieden zal het kind zich ook optimaal ontwikkelen. Tijdens de begeleiding van ouders is het dus belangrijk dat ouders ondersteund worden in het bieden van die veiligheid en uitdaging. De opvoedingsvaardigheden van de ouders zijn van grote invloed op de mate waarin de kinderen zich ontwikkelen (Malschaert en Traas, 2009). Het is dus van groot belang dat er in de begeleiding die DISTINTO biedt niet alleen gekeken wordt naar het aanleren van vaardigheden aan de kinderen, maar er moet ook aandacht zijn voor de manier waarop ouders in de thuissituatie aan de slag gaan met deze aangeleerde vaardigheden.

De systeemtheorie

Volgens de strategische stroming in de gezinstherapie (systeemtheorie) is het belangrijk dat de hulpverlening zich op het hele gezin richt. Rigter (2010) schrijft dat het volgens deze benadering belangrijk is dat het gezin wordt gezien als een sociaal systeem. Door het hele gezin te betrekken bij de hulpverlening van bijvoorbeeld een kind met een ASS of ADHD zal de hulpverlening effectiever zijn, en ook zal het de communicatiepatronen binnen het gezin ten goede komen (Rigter, 2010; Nabuurs, 2011). Nabuurs schetst een lijst met ontwikkelingstaken, volgens de systeemtheorie, voor de kinderen en voor de ouders binnen het gezin. Hierin komt naar voren dat de kinderen in de leeftijd van 6 tot 12 jaar als belangrijke ontwikkelingstaken hebben: het rekening houden met anderen en het vergroten van de onafhankelijkheid ten opzichte van de ouders. Ook is het de bedoeling dat zij zelf leren om vriendjes te maken. Het is de taak van ouders om hen hierin te ondersteunen (Nabuurs, 2011).

Van Lieshout (2009) benoemt dat deze taken erg lastig zijn voor kinderen met een ASS of ADHD. Er ligt hier voor ouders dus een belangrijke taak om hun kinderen hierin zoveel mogelijk te ondersteunen.

Als het gezin gezamenlijk activiteiten onderneemt, zoals het spelen van een spel, is dit opbouwend voor het gezin als systeem (Kohnstamm, 2002). Dit kan ook bijdragen aan het inslijten van de vaardigheden die kinderen geleerd hebben. Het gezin wordt sterker als systeem en het bevordert de onderlinge relatie tussen de gezinsleden. Het doel van de ambulante begeleiding van DISTINTO is namelijk dat ouders en kinderen op weg geholpen worden naar het uiteindelijk weer zelfstandig functioneren. Hier kan het gezamenlijk bezig zijn met activiteiten, rondom bijvoorbeeld sociale vaardigheden, aan bijdragen.

Samenvatting

Uit datgene wat hierboven beschreven is blijkt dat het belangrijk is dat het gehele gezin betrokken wordt bij de hulpverlening van het kind. Niet alleen omdat kinderen leren door doen en omdat ze leren als een ander het hen voor doet, maar ook omdat het gezin als beschermende factor kan functioneren bij kinderen met een ASS of ADHD. Daarbij komt dat ook de ouders kunnen leren van het oefenen van (sociale) vaardigheden met hun kinderen. Dit is niet onbelangrijk, omdat zowel autisme als ADHD een hoge erfelijkheidsfactor hebben. In het aanbod van de vaardigheden die de kinderen leren in de ambulante begeleiding zal er oog moeten zijn voor de beperking van het kind, de individuele doelen van het kind.

4 Onderzoeksdoel en type van het onderzoek

Allereerst zal er in dit hoofdstuk besproken worden wat het doel was van dit onderzoek. Hierna wordt, op basis van het onderzoeksdoel, het type van het onderzoek beschreven. Uiteraard zal dit aansluiten bij het doel van het onderzoek.

Onderzoeksdoel

In het hoofdstuk over de probleemanalyse komt al naar voren wat het doel van het onderzoek is, namelijk het thuis integreren en oefenen van de vaardigheden op sociaal-emotioneel gebied die de kinderen geleerd wordt tijdens de ambulante begeleiding. De ouders spelen de hoofdrol in het oefenen van deze vaardigheden. De gedachte die hierachter zit is dat de gezinnen uiteindelijk zelfstandig verder zullen moeten, zonder de begeleiding van DISTINTO. Het is namelijk lang niet altijd zo dat de begeleiding voor een langere periode blijft. Migchelbrink (2010) zegt dat het antwoord op de vraagstelling ervoor moet zorgen dat je de doelstelling kan bereiken. Er zou gesteld kunnen worden dat de vraagstelling dus gezien kan worden als het middel om de doelstelling te bereiken. Vanuit dit oogpunt werd de doelstelling van dit onderzoek als volgt geformuleerd:
Het doel van dit onderzoek is om de redenen in beeld te krijgen waarom ouders de vaardigheden, die hun kinderen aangeleerd krijgen tijdens de ambulante begeleiding van DISTINTO, wel of niet thuis oefenen, en ontdekken hoe ouders hierbij ondersteund kunnen worden.

Onderzoeksbenadering

De onderzoeksbenadering van dit onderzoek was kwalitatief. Er werd namelijk vooral gekeken naar de sociale werkelijkheid. Dit onderzoek is ook voortgekomen uit praktijkervaringen, niet zozeer uit literatuurstudie. Dit is kenmerkend voor kwalitatief onderzoek (Migchelbrink, 2010). Dit onderzoek was bedoeld om in beeld te krijgen wat ouders willen, kunnen en doen met betrekking tot het thuis oefenen van de vaardigheden die hun kinderen leren. Om dit te laten slagen zijn observaties en praktische kennis erg belangrijk, omdat het specifiek gaat om de cliënten van DISTINTO. Uiteraard is ook literaire kennis belangrijk, omdat dit kan leren hoe bijvoorbeeld ouderbegeleiding en ambulante begeleiding eruit kunnen zien. De literatuur is dus wel de basis, maar dit is niet zomaar toe te passen in alle praktijksituaties van de gezinnen waar DISTINTO mee werkt. Het contact maken met betrokkenen, het luisteren naar hun behoeften en de belevingswereld van de betrokkenen zijn erg belangrijk. Deze factoren maakten dit onderzoek een kwalitatief onderzoek (Migchelbrink, 2010).

Type van het onderzoek

Het onderzoek dat bij DISTINTO uitgevoerd werd, is een behoefteonderzoek (Migchelbrink, 2010). Er werd namelijk gekeken naar wat ouders verwachten van de ambulante begeleiding van DISTINTO, maar ook werd er gekeken naar wat zij voor ondersteuning willen bij het oefenen van de vaardigheden die hun kind leert.

5 Onderzoeksvraag

In dit hoofdstuk zullen de doelstelling, hoofdvraag en de deelvragen van het onderzoek besproken worden. De manier waarop deze deelvragen onderzocht zijn zal verderop beschreven worden.

Zoals eerder te lezen was, is de doelstelling van dit onderzoek als volgt:

Het doel van dit onderzoek is om de redenen in beeld te krijgen waarom ouders de vaardigheden, die hun kinderen aangeleerd krijgen tijdens de ambulante begeleiding van DISTINTO, wel of niet thuis oefenen, en ontdekken hoe ouders hierbij ondersteund kunnen worden.

De vraagstelling die voortvloeide uit de doelstelling is als volgt:

‘Wat hebben ouders nodig om de sociaal-emotionele vaardigheden, die hun kinderen (in de leeftijd van 6 tot 12 jaar) leren tijdens de ambulante begeleiding van Stichting DISTINTO, te oefenen en te integreren in de thuissituatie?’

Dit is de hoofdvraag die beantwoord is aan de hand van dit onderzoek.

Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden zijn de volgende deelvragen opgesteld:

1. Wat zijn de wensen van ouders met betrekking tot het oefenen en integreren van de aangeleerde sociaal-emotionele vaardigheden tijdens de ambulante begeleiding van hun kind?
2. Wat maakt dat ouders de door hun kind aangeleerde sociaal-emotionele vaardigheden wel of niet oefenen en integreren in de thuissituatie?
3. In hoeverre spelen de medewerkers van stichting DISTINTO in op de behoeften van de ouders, en wat kan hieraan eventueel verbeterd worden?
4. Wat doen andere, vergelijkbare instellingen (in binnen- en buitenland) om ouders toe te rusten om de aangeleerde sociaal-emotionele vaardigheden toe te passen in de thuissituatie?

6 Bruikbaarheid, betrouwbaarheid en validiteit

Bruikbaarheid

Het onderzoek kwam voort uit de dagelijkse praktijk, was kort van duur (vijf maanden) en er is een grondige oriëntatie op het onderwerp gedaan. Daarbij komt dat de meningen en opvattingen van ouders en begeleiders een belangrijke basis vormden voor dit onderzoek. Hun meningen en opvattingen werden naast de literatuur gelegd, en op die manier kon er een gegronde conclusie komen (Michelebrink, 2010).

Dit onderzoek is specifiek bruikbaar voor Stichting DISTINTO, omdat de aanbevelingen uit dit onderzoek komen, toegepast kunnen worden op de ambulante begeleiding. Op deze manier kan de begeleiding verbeterd worden waar mogelijk. Ook is er onderzocht wat de ambulant begeleiders van DISTINTO nodig hebben om de begeleiding optimaal te geven. De uitkomsten bij deze deelvraag zijn van groot belang voor de kwaliteit van de ambulante begeleiding.

Betrouwbaarheid

Om te zorgen dat het onderzoek zo betrouwbaar mogelijk is, moest het onderzoek zorgvuldig uitgevoerd worden. Zoals hierboven beschreven, is het onderzoek gebaseerd op gevarieerde databronnen en werden er verschillende dataverzamelingstechnieken gebruikt. Het onderzoek is dus niet eenzijdig, maar juist breed opgezet. Uiteraard zijn er een aantal factoren die het onderzoek konden beïnvloeden en daardoor minder betrouwbaar konden maken. Zo kon het bijvoorbeeld gebeuren dat de medewerkers lang wachten met het invullen van de vragenlijsten, en hierdoor niet op tijd alle gegevens binnen zijn. Dit is zo veel mogelijk ondervangen door het invullen van de vragenlijsten zo vroeg mogelijk in te plannen, zodat er tijd genoeg was om de medewerkers te herinneren aan het feit dat ze de vragenlijsten in moesten vullen. Dit heeft kennelijk gewerkt, want de vragenlijsten die uitgezet waren onder de medewerkers zijn allemaal op tijd terug gekomen. De vragenlijsten die uitgezet werden onder ouders hadden ook het risico dat ze niet op tijd ingevuld terug zouden komen. Dit risico is deels uitgekomen, omdat zeven van de tien vragenlijsten ingevuld zijn teruggekomen.

Validiteit

De geloofwaardigheid van de resultaten wordt verhoogd als het onderzoek breder wordt (Michelebrink, 2010). Daarom wordt er actief literatuur en praktijkonderzoek gedaan. De bevindingen kunnen dan aan elkaar gekoppeld worden. Ook zal er de mogelijkheid zijn om de vragenlijsten anoniem in te vullen. De medewerkers konden de ingevulde vragenlijst dan anoniem in mijn postvak leggen, zodat ze vrijer kunnen zijn in het geven van informatie. Hetzelfde geldt voor de vragenlijsten die de ouders in konden vullen. Op deze manier wordt de informatie uit de interviews zo geloofwaardig mogelijk.

7 Onderzoeksmethode

In dit hoofdstuk zal beschreven worden op welke wijze de dataverzameling en analyse van dit onderzoek gedaan is. Er zal een verantwoording gedaan worden van de keuze van de onderzoeksinstrumenten, de keuze van de onderzoeksgroep en de aanpak van het onderzoek en de analyse.

Dataverzameling

Tijdens dit onderzoek is er op drie manieren data verzameld, namelijk door middel van literatuuronderzoek, door middel van het uitzetten van vragenlijsten en door middel van een groepsinterview met de medewerkers. Dit groepsinterview stond eerst niet ingepland voor dit onderzoek, maar uit de resultaten van de vragenlijsten bleek dat er opvallende verschillen waren in de antwoorden die de medewerkers en de ouders hadden gegeven. Deze verschillen zijn besproken tijdens dit groepsinterview. De medewerkers zijn geïnterviewd over hun visie op de achtergrond en de oorzaak van deze verschillen.

Voor het beantwoorden van de hoofd- en deelvragen van dit onderzoek is er een vragenlijst uitgezet onder ouders en onder de medewerkers. Ouders en medewerkers kregen nagenoeg dezelfde vragenlijsten voorgelegd, zodat er gekeken kon worden of er een verschil in visie naar boven kwam met betrekking tot de vragen. Er zijn twee vragen alleen aan de ouders gesteld, omdat deze specifiek over hun situatie gingen.

Voor de opzet van de vragenlijst is er gekozen voor een gecombineerde vraagstelling. Zo zijn er schaalvragen, open vragen, meerkeuzevragen en gesloten vragen gesteld. Volgens Johnson & Turner (2003) maakt deze combinatie van vraagstelling (kwalitatief en kwantitatief) de resultaten van het onderzoek sterk, omdat zij elkaar aanvullen en bevestigen. Er is bewust gekozen voor een vragenlijst en niet voor interviews, omdat de gegevens op deze manier anoniem verstuurd konden worden. Zo kregen de ouders de mogelijkheid om zo eerlijk mogelijk te antwoorden op de vragen. Ook zegt van der Schoot (2011) dat de doelgroep 'ouders van kinderen met een stoornis' een doelgroep is die vaak overbelast is. Door middel van een vragenlijst worden de ouders zo min mogelijk belast met het onderzoek. In bijlage 1 en 2 zijn de vragenlijsten voor de ouders en de medewerkers te vinden. De originele ingevulde vragenlijsten zijn thuis gearhiveerd bij de onderzoeker.

Naar aanleiding van de uitkomsten van deze vragenlijst is er ook nog literatuuronderzoek gedaan. Er is in zoekmachines gezocht met de zoektermen 'ouderparticipatie', 'vaderparticipatie', 'ouderbegeleiding', 'pedagogiek binnen reformatorische gezinnen' en 'rolverdeling binnen christelijke gezinnen'. De artikelen, onderzoeken en boeken die uit deze zoekopdrachten naar voren kwamen zijn gebruikt om een koppeling te maken tussen de resultaten uit de vragenlijsten en datgene wat de literatuur over de onderwerpen zegt.

Voor het beantwoorden van de laatste deelvraag zijn er vragenlijsten uitgezet onder tien instellingen, vijf in Nederland en vijf in België. Deze instellingen zijn geselecteerd op vergelijkbaarheid met DISTINTO, zo bieden ze allemaal begeleiding in de ambulante setting. Het doel van de vragenlijst was om ideeën op te doen van andere instellingen over hun aanpak rondom het thema 'thuis oefenen met aangeleerde vaardigheden'. Ook was het de bedoeling dat er een vergelijking gemaakt werd tussen de Nederlandse en de Belgische instellingen, om te kijken of hier een verschil in aanpak zichtbaar is.

Onderzoeksgroep

Voor de selectie van de ouders die een vragenlijst zouden ontvangen is met verschillende factoren rekening gehouden. Allereerst was het belangrijk om ervoor te zorgen dat er van iedere begeleider minimaal een ouder(paar) een vragenlijst zou ontvangen. Dit zorgt voor een completer beeld van de resultaten. Ook is er gekeken naar welke ouders er op het moment van het maken van de

vragenlijsten overbelast waren. Dit is in overleg met de opdrachtgever beslist. Uiteindelijk zijn er tien vragenlijsten uitgezet onder de ouders. De medewerkers hebben allemaal een vragenlijst ontvangen. Het was de bedoeling dat zij voor ieder gezin dat bij hen in zorg is een lijst zouden invullen. Twee ouderparen die door mij begeleid worden hebben ook een vragenlijst ontvangen. Voor de betrouwbaarheid van het onderzoek heb ik zelf de vragenlijst voor de medewerkers niet ingevuld, omdat ik de resultaten zou kunnen beïnvloeden. Daarom zijn er in totaal tien vragenlijsten onder de ouders verspreid, en acht onder de medewerkers.

Een kanttekening bij de resultaten is dat er twee ouders zijn die eruit springen in het geven van hun cijfers. Eén ouder geeft doorlopend lage cijfers, namelijk meestal een vijf. Deze ouder is op dit moment overbelast, zo geeft zij zelf aan. Een andere ouder geeft doorlopend hoge cijfers, meestal een tien. Zij is op dit moment ook overbelast en zij vertoont kenmerken van depressiviteit. Zij waardeert de begeleiding op dit moment zeer, omdat het haar de ontlasting van de thuissituatie biedt die zij nodig heeft, zo zegt ze zelf.

Respons

Het invullen van de vragenlijsten die zijn uitgezet was een risico. Het was erg belangrijk dat het invullen van de vragenlijsten op tijd gebeurde, omdat de rest van het onderzoek gebaseerd is op de resultaten uit de vragenlijsten.

Onder de medewerkers is het invullen erg goed gegaan, de vragenlijsten waren allemaal binnen twee weken ingevuld. De vragenlijsten van de ouders werden minder vaak ingevuld. Er is geprobeerd om de respons te verhogen door ouders eraan te herinneren dat zij de vragenlijsten nog in moesten vullen, en door vooraf bij het uitdelen van de vragenlijsten een bedankje mee te sturen. Dit heeft echter niet altijd geholpen. Twee ouders gaven aan dat zij al zoveel aan hun hoofd hadden, en daarom geen mogelijkheid hadden om de vragenlijst in te vullen.

Van de instellingen hebben twee Nederlandse instellingen en één Belgische instelling de vragenlijst ingevuld. De andere instellingen hebben niet gereageerd op de mail, ook niet toen zij herinnerd werden aan het feit dat ze de lijst nog niet ingevuld hadden.

Vragenlijst medewerkers	Vragenlijst ouders	Vragenlijst instellingen
Uitgezet 8	Uitgezet 10	Uitgezet 10
Ingevuld 8	Ingevuld 7	Ingevuld 3
100%	70%	30%

Respons

8 Resultaten per vraag van de vragenlijst

In dit hoofdstuk zal er per vraag van de vragenlijst bekeken worden welke antwoorden ouders en medewerkers gegeven hebben. Sommige vragen zijn alleen aan de ouders gesteld, dit zal bij de betreffende vragen vermeld zijn.

Vraag 1:

1a. Wat was de reden voor u om gebruik te maken van de ambulante begeleiding van DISTINTO? Er zijn meerdere antwoorden mogelijk

Ontlasten thuissituatie	7
Vergroten van de vaardigheden van de ouder	2
Vergroten van de vaardigheden van het kind	6
Anders	0

De reden om gebruik te maken van ambulante begeleiding. Antwoorden ouders

Vraag 1a en 1b zijn alleen aan de ouders gesteld. In totaal hebben zeven ouders de vragenlijst ingevuld. Er is dus te zien dat alle ouders kiezen voor begeleiding omdat zij behoefte hebben dat de thuissituatie ontlast wordt. Zes van de zeven ouders willen graag ook dat de vaardigheden van hun kind verbetert en twee van de zeven ouders willen graag dat de vaardigheden van de ouder zelf verbetert.

1b. In hoeverre voldoet de begeleiding aan uw verwachtingen? Kunt u uw cijfer toelichten? Wat zou het gewenste cijfer zijn, en wat is hiervoor nodig?

Huidige cijfer + toelichting	Gewenste cijfer + wat daarvoor nodig is
10 Begeleiding is boven verwachting	10 Is goed zoals het is
8	? Gezien omstandigheden is dit misschien het hoogst haalbare
8 Ontlasten thuissituatie is goed. Dochter zou nog meer vaardigheden geleerd kunnen krijgen	9 Dochter luistert sneller, 1x waarschuwen moet voldoende zijn
10 Begeleider gaat positief met het kind om en zoekt naar mogelijkheden om de vaardigheden te oefenen	10 Zo verder
10 Is prima	10 Zo verder
9 De doelen passen goed bij het kind, daar wordt aan gewerkt	9 Het is goed zoals het is
10 Begeleider is professioneel en betrokken	10 Is goed zoals het is

Voldoet de begeleiding aan de verwachting? Antwoorden ouders

Zoals te zien is in de bovenstaande tabel zijn de ouders zeer tevreden over de zorg die zij nu krijgen van de ambulante begeleider. Het gemiddelde cijfer dat zij geven is een 9,3. Het gewenste cijfer is moeilijk te berekenen, omdat een ouder geen cijfer ingevuld heeft. Het verschil tussen het huidige cijfer en het gewenste cijfer is echter klein, zo is te zien in de tabel. Er kan dus gezegd worden dat de begeleiding die geboden wordt door DISTINTO zeker aan de verwachtingen van de ondervraagde ouders voldoet.

Vraag 2

Welk cijfer zou u de samenwerking met de begeleider/de ouder geven?

Hoe ziet de ideale situatie eruit voor u?

9	Er wordt goed geluisterd en aangesloten op de behoeften van ouders
8/10	Stagiaire doet kind/Ingrid doet ouders. Dit is goed zoals het is
10	Respectvol, begeleider staat klaar voor de ouders als het nodig is
8	Er is contact als het nodig is, verder is het gezin zelfstandig
10	Het is goed zoals het is
8	Begeleiding zelf gaat goed, maar aan het einde meer overleg zou wenselijk zijn
10	Ouder voelt zich gerespecteerd. Het is goed zoals het is

Waardering van de samenwerking. Antwoorden ouders

7	Er is wel overleg over activiteiten, maar niet over inhoud. Beter is meer samenwerken
8	Er is veel overleg en samenwerking tijdens de begeleiding. Meer overleg buiten trainingen om zou wenselijk zijn
6	Moeder is niet altijd aanwezig. Moeder meer coachen zou helpen. Moeder zou consequenter kunnen zijn in het uitvoeren van de tips
8	Veel mailcontact en overleg. Moeder zou meer dingen los kunnen laten.
6	Moeder praat veel maar laat situaties over aan begeleider. Vaste momenten voor overleg zouden kunnen helpen, daarna werken met het kind
7	Samenwerking gaat goed, ouders liggen echter niet op 1 lijn. Ouders zouden meer mee kunnen denken en meer open kunnen zijn.
9	Er is goed overleg, ouder is betrokken en denkt mee.
8	Er is goede communicatie en afstemming. Meer contact en afstemming zou beter kunnen, ook meer vrijheid om creatieve invulling te geven

Waardering van de samenwerking: Antwoorden medewerkers

Deze vraag is aan zowel de ouders als aan de begeleiders gesteld. Het is opvallend om te zien dat het gemiddelde cijfer dat de ouders geven hoger is dan het cijfer dat de begeleiders geven, namelijk een 9,2 versus een 7,4. De vraag is waar dit verschil uit voortkomt. Ouders verwachten dat de begeleider de thuissituatie ontlast, en het kind vaardigheden aanleert. Wat zijn de verwachtingen van de begeleider? Hier is over gesproken in een groepsgebesprek met de begeleiders. Zij gaven inderdaad aan dat het zo zou kunnen zijn dat er een verschillend verwachtingspatroon bij de ouders en de begeleiders is. Zoals bij de eerste vraag bleek, hebben ouders vooral behoefte aan het ontlasten van de thuissituatie. Begeleiders willen echter graag met het gezin aan de doelen werken en stellen hierbij ook eisen aan de participatie van de ouders.

Een antwoord dat begeleiders vaak geven is dat zij meer contact, overleg en afstemming met de ouders zouden willen hebben. Dit geldt volgens de begeleiders voor vijf van de acht gezinnen. Opvallend is dat de ouders zelf nauwelijks aangeven dat deze behoefte er is. Er is één ouder die dit wel aangeeft, deze ouder is zelf ook heel actief bezig met het thuis begeleiden van haar kind.

Vraag 3

In hoeverre wordt de ouder op de hoogte gebracht van wat er geleerd wordt aan hun kind tijdens de ambulante begeleiding? Kunt u dat cijfer toelichten?

Wat zou het gewenste cijfer zijn en wat is daarvoor nodig?

Huidige cijfer + toelichting	Gewenste cijfer + wat daarvoor nodig is
7 Ik weet niet alles omdat ik niet aanwezig ben	8 Meer aandacht voor begeleiding van moeders kant
7 Telefonisch contact bijvoorbeeld zou eerder mogen. Ouder is niet bij de begeleiding	9 Betere afspraken over communicatie m.b.t. de huisbezoeken
5 Meer overdracht is wenselijk	9 Tweewekelijkse rapportage bijvoorbeeld over het huisbezoek
9 De verslagen zijn goed	9 Goed zoals het is
10	10
8 Via verslag wordt er verteld wat er gedaan is	9 Sneller verslag zou wenselijk zijn
8 Mondelinge toelichting zou wenselijk zijn	9

Hoe wordt de ouder op de hoogte gebracht? Antwoorden ouders

Huidige cijfer + toelichting	Gewenste cijfer + wat daarvoor nodig is
6 Moeder weet wat er gebeurt	8 Meer overleg over aanpak en resultaten
10 Er is veel overleg en besprekingen	10 Zo verder
8 Er is kort overleg, en rapportages	9 Meer een gezamenlijke activiteit maken door samen met het kind te vertellen waaraan gewerkt is
7 Moeder geeft aan wat er moet gebeuren en dit wordt geëvalueerd	8 Vader zou meer betrokken kunnen worden
8 Na het bezoek is er kort overleg + rapportage	8 Bij deze moeder is het goed zo
7 Kort bespreken en rapportage	8 Meer tijd voor bespreken als het kind er niet bij is
8 Er zijn rapportages en mailcontact	10 Tijdens elk bezoek overleg, dit is bij dit gezin helaas niet haalbaar
7 Er zijn rapportages	8 Meer gesprekken met ouders zelf

Hoe wordt de ouder op de hoogte gebracht? Antwoorden medewerkers

Het is te zien dat de cijfers die ouders geven bij deze vraag ver uiteen lopen, van een vijf tot een tien. Hierbij moet wel vermeld worden dat er bij meerdere antwoorden uitschieters naar boven en beneden zijn. Dit zijn dezelfde ouders. Er is een ouder die meerdere malen een vijf geeft, en een ouder die op bijna alle vragen een tien als score heeft gegeven. Opvallend is ook dat de moeder die de vijf heeft gegeven, aangeeft dat zij het liefst een tweewekelijkse rapportage wil ontvangen over datgene wat er geleerd wordt, en dat het cijfer dan een negen zou zijn. Als het goed is maakt iedere medewerker van DISTINTO een rapportage na ieder bezoek, dus zou dit punt wat moeder als verbeterpunt ziet, er in principe niet kunnen zijn.

Er komt uit deze vraag vooral naar voren dat meer overleg en communicatie tussen de medewerkers en de ouders wenselijk is. Dit geven vier ouders aan en volgens de medewerkers geldt dit voor zeven gezinnen. Aan de ene kant zou dit contact dan betrekking moeten hebben op de begeleiding van het kind (volgens drie ouders en volgens de medewerkers geldt dit voor drie gezinnen). Aan de andere kant zou er meer begeleidingstijd voor de ouders zelf ingeruimd moeten worden (volgens één ouder geldt dit voor de eigen situatie, en volgens de medewerkers geldt dit voor vier gezinnen). Daarbij wordt ook nog genoemd dat de vader meer betrokken zou kunnen worden.

Vraag 4

Hoe zou u in uw eigen woorden omschrijven wat uw kind de afgelopen tijd geleerd heeft van de ambulante begeleiding van DISTINTO?

Veel vaardigheden die ook in de doelen beschreven staan. Er wordt praktisch mee aan de slag gegaan.
Er wordt gewerkt aan de doelen, zoals samenwerken en luisteren en het opbouwen van de discipline.
Psycho-educatie en kleine vordering op sociaal emotioneel gebied
Accepteren van zichzelf, meer inzicht in wat er in het hoofd van het kind gebeurt.
Sterker uiting van wat hij zelf wil naar ander toe, meer voor zich leren opkomen, kan meer vertellen hoe hij zich in bepaalde situaties voelt. Dit klopt met de begeleidingsdoelen.
De doelen die beschreven zijn. Dit gaat vooral over agressiebeheersing en zelfbeeld.
Alle vaardigheden die in de doelen beschreven staan. Bijvoorbeeld emoties uiten, omgaan met prikkels, structuur aanbrengen en omgaan met vrije tijd.

Wat heeft het kind al geleerd? Antwoorden ouders

Deze vraag is alleen aan de ouders gesteld. Uit deze vraag komt naar voren dat er door de begeleiders goed wordt gekeken naar de begeleidingsdoelen van de kinderen, ouders herkennen deze doelen ook. Zij weten dus in hun eigen woorden goed te omschrijven wat hun kind geleerd heeft. Wat betreft de grotere lijnen zijn zij dus op de hoogte van de vorderingen die hun kind maakt.

Vraag 5

Weet de ouder wat de diagnose van hun kind inhoudt?

Wat zou het gewenste cijfer zijn en wat is daarvoor nodig?

Huidige cijfer	Gewenste cijfer + wat daarvoor nodig is
9	10 Meer tijd om erover te lezen of een lezing te bezoeken.
9	10 Kind is heel complex, moeder zou hem beter willen begrijpen.
5	9 Regelmatig erover praten als het ter sprake komt.
10	10 Vader heeft de diagnose zelf ook
7	9 Meer verdiepen in de stoornis
8	10 Elke keer sta je weer voor verrassingen
10	10

Weet de ouder wat de diagnose van het kind inhoudt? Antwoorden ouders

Huidige cijfer	Gewenste cijfer + wat daarvoor nodig is
8	8 Het is goed zo
7	9 Meer herkenning en erkenning van hechtingsproblematiek. Van andere diagnoses zijn ouders goed op de hoogte (ADHD en dyslexie)
6	9 Meer focus op wat het kind nog kan leren i.p.v. 'het is nu eenmaal zo'
9	9 Ouders zijn op de hoogte van sterke en zwakke punten van de stoornis
6	7 Meer begrip voor beperking van het kind. Consequenter en gestructureerd optreden. Moeder weet theoretisch wel wat het inhoudt, maar handelt daar niet altijd naar.
10	10 Moeder heeft de diagnose zelf ook
10	10 Ouders weten heel veel van de stoornis
10	10 Vader heeft zelf Asperger

Weet de ouder wat de diagnose van het kind inhoudt? Antwoorden medewerkers

Ouders geven zich gemiddeld een 8,3 medewerkers geven de ouders gemiddeld ook een 8,3. Wat het gemiddelde cijfer betreft zitten de ouders en de medewerkers dus op één lijn. Ouders geven aan dat zij zich meer zouden kunnen verdiepen in de stoornis. Ook komt er een aantal keren naar voren dat de kennis over de stoornis zo goed is vanwege het feit dat één van de ouders de stoornis zelf ook heeft. Volgens de medewerkers is er in twee gezinnen meer begrip en herkenning nodig voor het kind en de stoornis die hij of zij heeft.

Vraag 6

In hoeverre lukt het ouders om in de thuissituatie te oefenen met datgene wat het kind (en de ouders) geleerd hebben tijdens de ambulante begeleiding?

Wat zou het gewenste cijfer zijn en wat is daarvoor nodig?

Huidige cijfer	Gewenste cijfer + wat daarvoor nodig is
7	7 Het is prima zo
-	- Begeleiding was ter ontlasting, dus moeder doet wat ze altijd al deed
8	8 Het gaat goed
-	- Het gaat niet om oefenen, maar juist om de dagelijkse dingen
9	10 Meer discipline
7	9 Er zou meer rust kunnen komen in het gezin
7	10 Meer tijd

Lukt het om thuis te oefenen? Antwoorden ouders

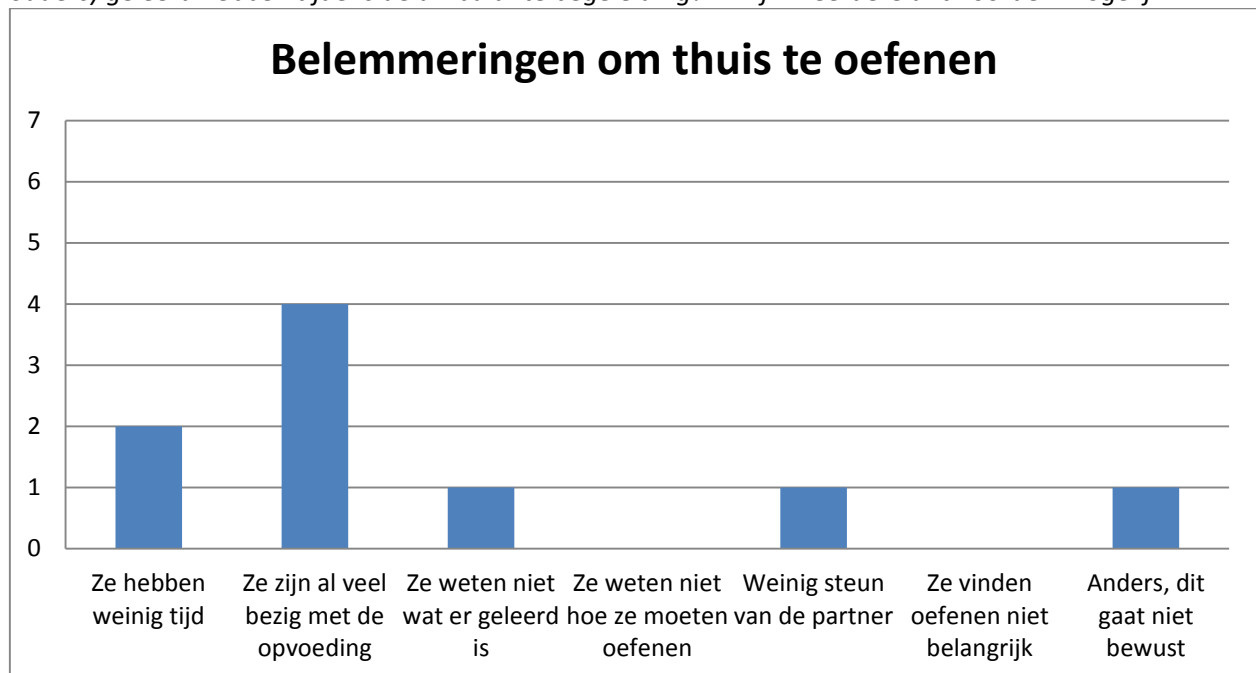
5	7 Meer overleg over wat er geleerd is
7	8 Meer rust en structuur/stabiliteit
6	9 Moeder heeft coaching en ondersteuning nodig zodat zij randvoorwaarden als stabiliteit en rust kan creëren in de thuissituatie
-	- Moeder wordt niet begeleid door deze medewerker
6	9 Meer tijd, andere prioriteiten en meer vasthoudendheid
8	9 Meer participatie van vader
7	7 Ouders doen er veel mee, maar ter ontlasting laten ze soms dingen liggen omdat het kind zo complex is
7	9 Vader heeft zelf Asperger, dus zijn rol hierin is lastig

Lukt het om thuis te oefenen? Antwoorden medewerkers

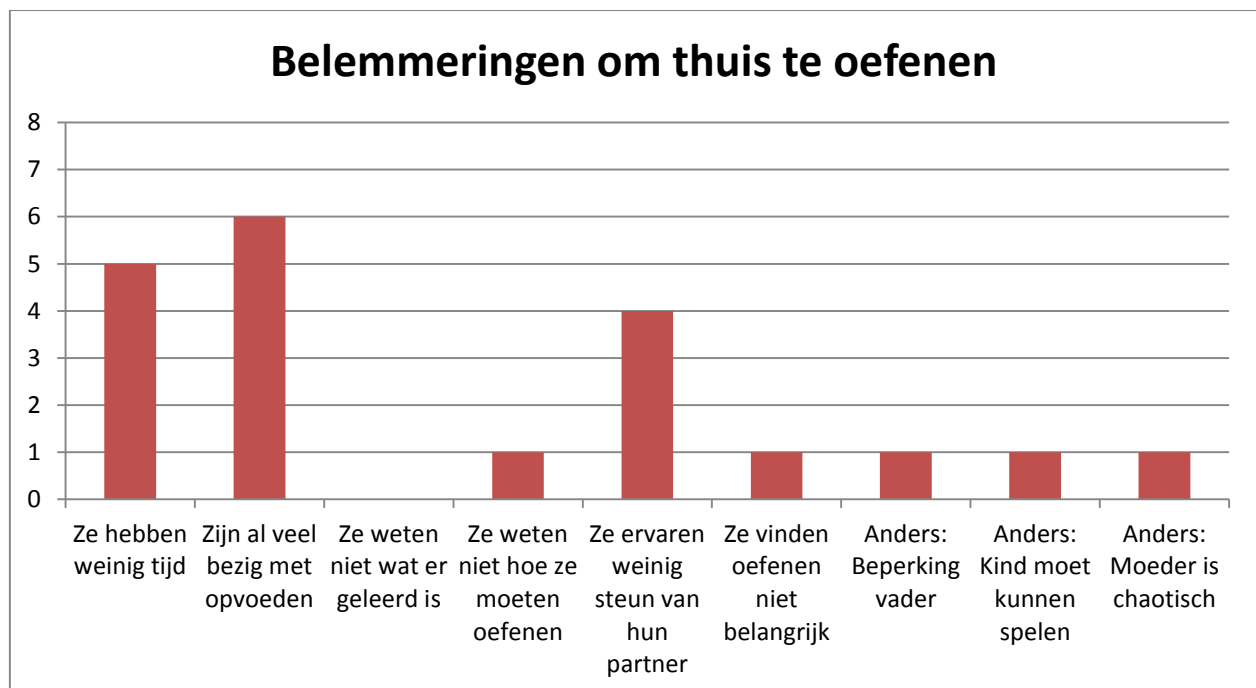
Datgene wat meteen opvalt bij het analyseren van de antwoorden die gegeven zijn op deze vraag, is dat de meeste ouders het goed lijken te vinden zoals het is. Eén ouder geeft aan dat zij meer discipline wil hebben met betrekking tot het oefenen thuis. Eén ouder geeft aan dat er meer rust in het gezin zou moeten zijn, en één ouder geeft aan dat zij meer tijd zou willen hebben. Sommige ouders hebben helemaal geen cijfer gegeven omdat zij vinden dat oefenen in de thuissituatie niet van toepassing is op de begeleiding van hun kind. De medewerkers daarentegen geven de ouders als gemiddeld cijfer een 6,6. Er is hier dus een groot verschil zichtbaar. Met betrekking tot twee gezinnen wordt er genoemd dat er meer rust, structuur en stabiliteit in het gezin zou moeten zijn om te kunnen oefenen met de aangeleerde vaardigheden. Met betrekking tot twee andere gezinnen wordt er genoemd dat de participatie van vader wenselijk zou zijn. Hierbij wordt echter ook genoemd dat dit lastig is omdat vader zelf ook een diagnose heeft binnen het autisme spectrum.

Vraag 7

7a. Wat zijn de belemmeringen als het gaat om het thuis oefenen met datgene wat het kind (en de ouders) geleerd hebben tijdens de ambulante begeleiding? Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.

Antwoorden van de ouders

Antwoorden medewerkers

Hier zijn een aantal opvallende verschillen waar te nemen. Allereerst wordt in één oogopslag duidelijk dat de ouders zelf veel minder belemmeringen zien dan de medewerkers. Vier van de zeven ouders zeggen al zoveel bezig te zijn met de opvoeding van hun kinderen. Dit is ook iets wat de medewerkers aankaarten, volgens hen geldt dit voor zes van de acht gezinnen. Dit antwoord correspondeert met het antwoord dat ouders gaven op de eerste vraag, waarom zij hulp hadden gezocht bij DISTINTO. Alle ouders gaven aan dat zij dit gedaan hadden vanwege het feit dat ze de

thuisituatie wilden ontlasten. Als dit de insteek is van het inschakelen van de ambulante begeleiding, is het ook logisch dat ouders en medewerkers ervaren dat ouders al veel bezig zijn met de opvoeding van hun kinderen. Twee andere uitschieters, volgens de medewerkers, zijn 'ouders hebben weinig tijd' en 'ouders ervaren te weinig steun van hun partner of omgeving'. Het is ook bij deze punten opvallend dat de medewerkers voor respectievelijk vijf en vier van de gezinnen dit zo inschatten, terwijl de ouders zelf dit niet zo sterk lijken te ervaren. Deze opvallende verschillen zijn besproken tijdens het groepsgesprek met de medewerkers. Zij gaven aan dat het zo kan zijn dat de medewerkers meer belemmeringen zien, omdat zij met een 'frisse blik' naar de situatie kijken. Ouders zijn wellicht gewend geraakt aan de situatie waarin zij zitten. Het verschil met betrekking tot de rol van de vader is ook besproken in dit gesprek. De meningen hierover waren verdeeld. Sommige medewerkers dachten dat het zo zou kunnen zijn dat er een meer klassieke rolverdeling tussen man en vrouw is, omdat de gezinnen van DISTINTO (traditioneel) christelijk zijn. Zij zouden langer zijn blijven hangen in de opvatting die vroeger in Nederland heerste, dat de vrouw voor de kinderen zorgt, en de man het geld verdient. Anderen dachten dat dit geen verklaring kan zijn voor de verschillen in antwoorden tussen de ouders en de medewerkers.

7b. Wat zou kunnen helpen om meer thuis te oefenen?

Antwoorden ouders

Antwoorden medewerkers

Wat betreft deze vraag lijkt het verschil groter te zijn dan bij vraag 7a. De ouders vullen op sommige gebieden maximaal twee, en meestal één keer in dat zij het hiermee eens zijn. Volgens de medewerkers zijn er echter wel een aantal helpende factoren die ervoor zouden kunnen zorgen dat ouders meer of beter kunnen oefenen thuis. Ten eerste zien de medewerkers in vijf van de acht gezinnen dat meer steun van de partner wenselijk is. Ouders geven dit slechts twee van de zeven keer aan. Ook meer ondersteuning van de begeleider zou in vier van de acht gezinnen helpend zijn volgens de medewerkers. Geen van de zeven ouders vindt dat dit ook voor hen van toepassing is. Steun van het sociale netwerk en duidelijke opdrachten zijn de laatste twee punten die eruit springen, namelijk voor drie van de acht gezinnen. Ouders hebben deze twee helpende factoren respectievelijk één en twee keer gekozen. De stelling die met betrekking tot deze verschillen aan de begeleiders is voorgelegd, is: 'Medewerkers hebben een beter beeld van de behoeften van de ouders, dan de ouders zelf'. Dit omdat medewerkers beter lijken te weten wat de ouders nodig hebben, omdat zij meer helpende factoren zien. Medewerkers kwamen tot de conclusie dat hun beeld van de behoeften van ouders niet altijd beter is, maar wel anders. Medewerkers kijken met een professioneel oog naar de situatie van de ouders, terwijl ouders zelf weten wat zij wel en niet nodig hebben. Hierin is dus een goede afstemming nodig tussen de ouders en de medewerkers, zodat er aan ieder gezin gegeven kan worden wat er nodig is. Soms is het goed om aan te geven dat je als begeleider ziet wat er beter of anders kan, omdat het bijvoorbeeld het kind ten goede komt. Soms kun je het wel zeggen, maar is het aan ouders wat zij hiermee doen. Medewerkers gaven aan dat dit per situatie verschillend is, en dat het voor hen vooral belangrijk is dat de beslissingen helpend zijn voor de situatie van het kind.

Vraag 8

8a. Op welke manier wordt u op dit moment ondersteund door de ambulant begeleider?

Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.

Modelling	2
Geven van informatie	4
Tips	5
Krijgen van literatuuradvies	1
Anders, namelijk een luisterend oor/feedback	1

Op welke manier wordt u ondersteund? Antwoorden ouders

Modelling	7
Geven van informatie	3
Tips	6
Geven van literatuuradvies	2
Anders, luisteren en erkenning geven	1
Anders, namelijk ouders ontlasten	2

Op welke manier ondersteun je de ouders? Antwoorden medewerkers

Twee van de zeven ouders ervaren dat de medewerker hen ondersteunen door middel van modelling, voordoen aan de ouders hoe zij met hun kind om zouden kunnen gaan. Minder dan de helft van de ouders ervaart dit dus, terwijl medewerkers in bijna alle gezinnen (zeven van de acht) zeggen dat zij de techniek van modelling toepassen. Het is opvallend dat dit verschil er is. Hebben ouders geen oog voor de modelling die de begeleider doet, of doen de begeleiders niet duidelijk genoeg voor wat de ouder zou kunnen doen? Deze is wordt besproken in het groepsgesprek. Medewerkers waren van mening dat het wel logisch is dat ouders deze modelling niet altijd oppikken, omdat het van nature gaat. Zij zetten deze vaardigheid dus wel bewust in, maar in alledaagse situaties, waardoor het minder op valt voor de ouders dat zij aan modelling doen op dat moment. Zij geven hierbij aan dat zij dit niet als een probleem zien. Als het wel erg op zou vallen zou het niet meer natuurlijk overkomen, wat bij modelling wel de bedoeling is.

8b. Welk cijfer zou u deze ondersteuning geven en wat zou er beter kunnen?

Huidige cijfer	Wat kan er beter?
8	Meer tijd om samen te bespreken wat er gebeurt
9	Is goed, ouderbegeleiding wordt gedaan door Ingrid
5	Meer tijd om te praten met de begeleider, dan begeleidingstijd voor het kind
6	Het hoeft niet beter, is prima zoals het is
10	Het is goed zoals het is
8	Vaker een gesprek
8	Navragen of gelukt is wat de ouder geprobeerd heeft

Hoe kan de ondersteuning verbeterd worden? Antwoorden ouders

Huidige cijfer	Wat kan er beter?
7	Ouders zouden meer gerichte vragen kunnen stellen
8	Meer kennis en expertise en mogelijkheid om dit te delen. Er zijn veel hulpverleners betrokken en soms is het verzadigingspunt bereikt
7	Meer structuur en ergens naartoe werken. Nu is er weinig vooruitgang
7	Als vader betrokken zou zijn
6	Moeder heeft weinig tijd, als dit anders was, waren er meer mogelijkheden
8	Als vader betrokken zou zijn
8	Ouders hebben geen tips nodig, begeleider zou stabielere kunnen zijn en kind beter kunnen leren kennen
7	Meer zien in de interactie van het gezin

Hoe kan de ondersteuning verbeterd worden? Antwoorden medewerkers

Ouders waarderen de begeleiding die de medewerkers geven gemiddeld met een 7,7. Medewerkers waarderen de begeleiding die zij aan ouders geven gemiddeld met een 7,3. Er is dus niet zo'n groot verschil wat betreft het gemiddelde, maar duidelijk is wel dat de verschillen tussen het hoogste en het laagste cijfer bij de ouders groot is. Zoals eerder aangegeven geeft een van deze ouders doorlopend lage cijfers (meestal een vijf) en een van de ouders geeft doorlopend hoge cijfers (meestal een tien). Vier ouders geven als verbeterpunt dat er meer tijd moet zijn voor de begeleiding van de ouder zelf. De andere drie ouders geven aan dat het goed is zoals het is, één ouder geeft aan dat de ouderbegeleiding hier een reden voor is. Wat betreft de ouders is er dus een eenduidig verbeterpunt, namelijk de begeleiding van de ouders.

Wat betreft de medewerkers lopen deze verbeterpunten uiteen. Twee medewerkers geven aan dat de betrokkenheid van vader beter zou kunnen. Verder lopen de verbeterpunten uiteen en zijn die niet echt in categorieën in te delen. Dit is te verklaren door het feit dat ieder gezin in zijn eigen situatie specifieke verbeterpunten kan hebben.

Vraag 9

9a. Heeft de begeleider genoeg kennis en vaardigheden om het gezin te begeleiden?

Antwoorden ouders

Antwoorden medewerkers

De ouders zijn het er unaniem over eens dat de begeleiders genoeg kennis en vaardigheden hebben voor het begeleiden van hun gezin. De begeleiders zelf geven aan dat zij voor vijf van de acht gezinnen genoeg kennis en vaardigheden hebben. Voor twee van de acht gezinnen geven begeleiders aan dat zij soms wel, en soms niet genoeg kennis hebben. Deze twee gezinnen worden begeleid door dezelfde begeleider. Er is dus één begeleider die bij de twee ondervraagde gezinnen allebei aangeeft soms wel en soms niet genoeg kennis te hebben. Zij noemt hierbij dat meer overtuigingskracht en meer parate kennis wenselijk zou zijn, en ervoor zou zorgen dat zij wel genoeg kennis en vaardigheden zou hebben voor deze gezinnen. Eén begeleider geeft aan dat zij niet genoeg kennis en vaardigheden heeft voor het gezin dat zij begeleidt. Zij geeft hierbij aan dat de ouders in dit gezin soms meer weten van de stoornis dan zij zelf. Zij zou willen dat ze meer ervaring had in het werkveld. Zij geeft hierbij echter ook aan dat het een kwestie van tijd is. Als zij meer ervaring zou hebben zou zij wel genoeg kennis en vaardigheden hebben voor de begeleiding van dit gezin.

9b. Wat is er nodig om de begeleiding te verbeteren?

Meer tijd voor ouderbegeleiding	3
Meer kennis en ervaring	3
Betrokkenheid van vader	1
Training m.b.t. autisme bij vader en kind	1

Wat is er nodig om de begeleiding te verbeteren? Antwoorden medewerkers

De meeste ouders hebben geen verbeterpunten opgeschreven bij deze vraag. Dit is wel opvallend, omdat uit eerdere vragen bijvoorbeeld naar boven kwam dat zij meer tijd met de begeleider zouden willen hebben om dingen te bespreken (vraag 8). Begeleiders hebben wel een aantal verbeterpunten opgeschreven. Zij noemen voor zichzelf dat meer (parate) kennis en ervaring wenselijk zou zijn. Met betrekking tot de begeleiding noemen zij dat er meer tijd voor ouderbegeleiding zou moeten komen, in plaats van de volledige tijd aan de begeleiding van het kind te besteden. Ook wordt er nog één keer de betrokkenheid van vader en een training met betrekking tot het autisme bij vader en bij het kind genoemd.

9 Beantwoording van de deelvragen

In dit hoofdstuk zal er per deelvraag beschreven worden op basis van welke data de beantwoording van de vraag tot stand gekomen is. Vervolgens zal er aan de hand van de verzamelde data een antwoord worden gegeven op de betreffende deelvraag.

De wensen van de ouders

Wat zijn de wensen van ouders met betrekking tot het oefenen en integreren van de aangeleerde sociaal-emotionele vaardigheden tijdens de ambulante begeleiding?

Om tot een goed antwoord op deze vraag te komen is er vooral gebruik gemaakt van de vragenlijsten voor ouders en medewerkers. Allereerst moet helder zijn met welk doel de ouders de ambulante begeleiding van DISTINTO hebben ingeschakeld. De motivatie van ouders om de hulp van DISTINTO in te schakelen zou namelijk van belang kunnen zijn om de antwoorden op de andere vragen in een goede context te zien. Alle ouders gaven aan dat zij de hulp van DISTINTO hebben ingeschakeld om de thuissituatie, en dus henzelf, te ontlasten. Daarnaast geven zes ouders aan dat zij de vaardigheden van hun kind willen verbeteren, en twee ouders willen graag de eigen opvoedvaardigheden verbeteren.

Om deze deelvraag te beantwoorden zijn er veel verschillende vragen in de vragenlijst verwerkt. Ouders geven allereerst aan dat het hen al goed lukt om te oefenen met het geleerde, gemiddeld geven ouders zichzelf een 8,3. Twee van de zeven ouders geven aan dat oefenen helemaal niet van toepassing is in hun situatie, omdat dit vanzelf al gebeurt in de dagelijkse situaties. Voor zover ouders de vraag op zichzelf van toepassing vinden, kan er dus gezegd worden dat ouders eigenlijk vinden dat het goed gaat met het oefenen thuis en dat zij weinig behoeften hebben op dit gebied.

Vraag zeven uit de vragenlijst ging over de belemmerende en helpende factoren met betrekking tot het oefenen thuis. Ouders gaven veel minder vaak dan begeleiders aan dat zij belemmeringen ervaren rondom het oefenen met het geleerde. Het antwoord dat ouders het meest kozen (namelijk vier van de zeven keer) was dat zij al zoveel bezig zijn met de opvoeding van hun kinderen. Ook de medewerkers gaven aan dat zij dit voor veel gezinnen van toepassing vonden, namelijk zeven van de acht keer. Dit correspondeert met het antwoord uit vraag één, dat ouders de begeleiding hebben ingeschakeld om de thuissituatie te ontlasten. Ook gaven ouders aan weinig steun van hun partner te ervaren (twee van de zeven keer). Verder gaven ouders aan dat zij weinig tijd hebben en niet weten wat er geleerd is. Deze antwoorden werden één van de zeven keer gekozen. Begeleiders van DISTINTO hadden echter een andere visie op de belemmeringen die ouders ervaren. Zij gaven aan, naast de inschatting dat ouders veel bezig zijn met de opvoeding, dat ouders ook weinig tijd zouden hebben (dit zou gelden voor vijf van de acht gezinnen) en dat ouders weinig steun van hun partner ervaren (dit zou gelden voor vier van de acht gezinnen).

Ook wat betreft de helpende factoren waren er grote verschillen zichtbaar in de antwoorden die de medewerkers en de ouders gaven. De ouders gaven aan dat zij duidelijke opdrachten willen van de ambulante begeleiders, zodat zij weten wat ze kunnen oefenen. Daarnaast hebben ze behoefte aan meer steun van hun partner of hun sociale netwerk. Geen van de antwoorden werd echter vaak gekozen. Voor iedere helpende factor gaf één of twee van de zeven ouders aan dat zij dit zo ervaren. Ook gaf één ouder nog aan dat zij nergens behoefte aan heeft omdat zij overbelast is.

Medewerkers daarentegen gaven aan dat er veel factoren helpend zouden kunnen zijn voor de ouders. Hiervan sprongen er vier antwoorden uit. Allereerst gaven de medewerkers aan dat voor vijf van de acht gezinnen steun van de partner wenselijk zou zijn. Voor vier van de acht gezinnen zou meer ondersteuning van de ambulante begeleider wenselijk zijn. Steun van het sociale netwerk en duidelijke opdrachten zou in drie van de acht gezinnen helpen.

Ook is er nog gekeken naar wat er in het algemeen verbeterd zou kunnen worden aan de ambulante begeleiding van DISTINTO. Zowel ouders als medewerkers gaven aan dat zij het fijn zouden vinden als er meer tijd zou zijn voor begeleiding van de ouders. Deze tijd zou vrij gemaakt kunnen worden in de

tijd van de huidige bezoeken, de verdeling van de tijd wordt dan alleen anders. Er zou dan bijvoorbeeld aan het begin van een bezoek tijd zijn voor een gesprek of overleg met de ouder, en vervolgens kan de begeleider met het kind aan de slag. Aan het eind van het bezoek zou er samen met het kind aan de ouder verteld kunnen worden wat er geleerd is tijdens de begeleidingstijd van het kind.

Verschillen tussen begeleiders en ouders

Deze deelvraag had eigenlijk betrekking op de wensen van ouders. Omdat de begeleiders dezelfde vragenlijst ingevuld hebben als de ouders, is ook aan het licht gekomen hoe de ouders ingeschat worden door de begeleiders. Er is een groot verschil merkbaar tussen datgene wat de begeleiders als belemmeringen en helpende factoren zien en wat ouders als belemmeringen en helpende factoren zien. Dit is een interessant verschil. Dit verschil is voorgelegd aan de medewerkers. Zoals hierboven al te lezen was, kwamen de medewerkers tot de conclusie dat de ouders vaak gewend raken aan de situatie waarin zij zitten. Medewerkers kijken met een 'frisse blik' en een professioneel oog naar de situatie, waardoor zij wellicht andere dingen zien dan de ouders zelf. In sommige situaties, vooral als het in het belang van het kind is, is het goed als de medewerker uitspreekt wat hem of haar opvalt. Dit moet echter per situatie bekeken worden, want de oplossing moet bij de ouders en het kind passen. Daarom is het heel belangrijk dat de medewerkers maatwerk leveren, dat zij goed kijken naar de behoeften en mogelijkheden van het gezin als systeem. Nabuurs (2011) schetst in zijn boek een beeld van de plaats van de hulpverlener binnen het systeem. De hulpverlener is de verbindende factor tussen de omgeving, de ouders, de cliënt (in dit geval het kind), het sociale netwerk en het gezin als systeem op zich. Dit geeft aan hoe belangrijk het is dat de hulpverlener goed kijkt naar wat er bij het gezin, de ouders en het kind past. Alleen als dit goed in balans is, kan er een werkende aanpak ingezet worden.

Een andere factor die de verschillen in de antwoorden tussen de medewerkers en de ouders kan bepalen is het feit dat alle ouders een christelijke, en soms traditioneel christelijke, levensovertuiging hebben. Dit is niet iets wat de organisatie voorschrijft, zij staat ook open voor cliënten met een andere levensovertuiging (Stichting DISTINTO, 2013). De zorg die DISTINTO biedt is wel christelijk, en dit trekt kennelijk christelijke cliënten aan. Voornamelijk het verschil met betrekking tot de steun/rol van de partner zouden hier van toepassing kunnen zijn.

Vervoort (2013) noemt dat het opvallend is dat in christelijke gezinnen de man vaak als 'het hoofd van het gezin' gezien wordt. Dit houdt in dat hij eindverantwoordelijk is voor het feit dat het goed gaat in het gezin. Iets wat echter vaak in christelijke gezinnen zichtbaar is, is dat de man wel als eindverantwoordelijk gezien wordt, maar met betrekking tot de opvoeding deze verantwoordelijkheid niet op zich neemt. Degene die de verantwoordelijkheid neemt is vaak de vrouw. Vroeger was dit een algemene opvatting, de vrouw zorgt voor de kinderen en de man zorgt voor het inkomen. Als gevolg van het feminisme is hier een verschuiving in gekomen. De vrouw en de man moesten gelijke kansen krijgen, en daardoor werd de rolverdeling in het gezin ook anders. Deze rolverdeling, en de betrokkenheid van de vader bij de opvoeding, wordt tegenwoordig als zeer waardevol gezien (Vervoort, 2013). Griffith (1997) schrijft in haar boek dat protestantse christenen in Amerika deze 'moderne' rolverdeling binnen het gezin niet aanhangen. Zij houden meer vast aan de traditionele rolverdeling binnen het gezin, die volgens hun traditie juist is.

Bertens-Rennelink (2010) geeft aan dat niet participerende vaders een probleem zijn voor het succes van begeleiding en behandeling. Zij stelt dat kinderen van wie de vader actief participeert in dit traject na een jaar minder gedragsproblemen vertonen dan kinderen bij wie de vader niet actief betrokken was bij het traject. Ook volgens het balansmodel zijn conflicten en het ervaren van weinig steun binnen het gezin factoren die de draaglast vergroten. Hechte gezinsrelaties en opvoedingscompetenties zijn juist beschermende factoren (Burggraaff-Huiskes, 2010). De onderzoeken en literatuur die tegenwoordig in de opleidingen gebruikt worden pleiten dus voor de participatie van vaders in de opvoeding. Het traditionele, christelijke beeld is anders dan het beeld dat geschetst wordt door de literatuur. Dit zou een verklaring kunnen zijn dat de medewerkers, die een opleiding hebben gevolgd waar geleerd is dat de participatie van vaders belangrijk is, een ander

beeld hebben dan de ouders. Ouders, en in dit geval dus moeders, missen de steun van hun partner misschien minder omdat zij dit zo gewend zijn, en het ook prima vinden vanuit hun meer traditionele rolverdeling in het gezin. Dit zou een verklaring kunnen zijn voor het feit dat er volgens de medewerkers meer steun van de vaders nodig is in de gezinnen, en volgens de ouders (moeders) niet. Om deze stelling echter te onderbouwen is er een vervolgonderzoek nodig. Deze hypothese is voorgelegd aan de medewerkers. De meningen hierover waren verdeeld. Sommigen waren het eens met deze hypothese, en waren van mening dat christenen langer in de 'ouderwetse' rolverdeling van man en vrouw blijven hangen. Anderen gaven aan dat deze rolverdeling ook zichtbaar is bij andere instellingen waar zij werkzaam zijn, terwijl de cliënten daar niet christelijk zijn. Zij zijn dus van mening dat dit niet een gevolg is van de christelijke levensovertuiging, maar van andere factoren.

Antwoord op de deelvraag

Wat zijn de wensen van ouders met betrekking tot het oefenen en integreren van de aangeleerde sociaal-emotionele vaardigheden tijdens de ambulante begeleiding?

Wat betreft de specifieke wensen rondom het thuis oefenen met datgene wat er geleerd is tijdens de ambulante begeleiding, geven ouders aan dat zij weinig behoeften hebben. Zij geven aan dat ze al goed aan het oefenen zijn, weinig belemmeringen ervaren (behalve dat zij overbelast zijn) en dat er niet zo veel helpende factoren ingezet hoeven te worden.

Wat betreft de wensen met betrekking tot het verbeteren van de ambulante begeleiding in het algemeen zouden ouders meer tijd samen met de begeleider willen hebben voor gesprekken en overleg. Ook begeleiders geven aan dat meer tijd met de ouders de begeleiding ten goede zou komen

Belemmerende en helpende factoren met betrekking tot thuis oefenen

Wat maakt dat ouders de door hun kind aangeleerde sociaal-emotionele vaardigheden wel of niet oefenen en integreren in de thuissituatie?

Het antwoord op deze deelvraag is deels al gegeven bij deelvraag één. Twee ouders aan wie de vragenlijst is uitgedeeld gaven al aan deze niet in te kunnen vullen omdat zij overbelast zijn. Op de vraag wat belemmeringen zijn om thuis te oefenen geeft één ouder aan dat zij overbelast is, twee ouders geven aan dat zij weinig tijd hebben en vier ouders geven aan dat zij al zoveel bezig zijn met de opvoeding van hun kinderen. Op basis van deze gegevens kan er dus gezegd worden dat ouders vooral de situatie waar zij in zitten als belemmering ervaren om thuis te oefenen. Vanuit het balansmodel (Burggraaff-Huiskes, 2010) is dit begrijpelijk. Er zijn bij alle ouders factoren aanwezig die de draaglast vergroten, zoals bijvoorbeeld het feit dat zij een kind met een stoornis hebben.

Daarnaast geldt voor sommige gezinnen dat één van de ouders een stoornis heeft (zoals bijvoorbeeld autisme), een van de factoren die de draaglast vergroot. Hoe meer factoren er aanwezig zijn die de draaglast vergroten, hoe groter de kans dat het gezin of een van de gezinsleden overbelast raken. Daarbij komt dat ouders zelf aangeven dat zij vinden dat ze al goed oefenen met hun kind. Sommige ouders zijn van mening dat het oefenen van de vaardigheden niet nodig is, omdat deze vaardigheden al voldoende aan bod komen in het leven van alledag. Dit maakt dat ouders het niet nodig vinden om meer te oefenen dan zij op dit moment al doen.

Medewerkers hebben hier een andere mening over. Als gemiddeld cijfer geven zij de ouders een 6,6 voor het thuis oefenen en integreren van de aangeleerde vaardigheden. Ouders geven zichzelf gemiddeld een 8. Medewerkers zien ook veel belemmeringen bij de gezinnen, zoals bijvoorbeeld het ontbreken van steun van de partner, het hebben van weinig tijd en het feit dat ouders al veel bezig zijn met de opvoeding van hun kinderen. Helpende factoren die de medewerkers noemen met betrekking tot het thuis oefenen van de geleerde vaardigheden zijn onder andere meer steun van de partner, meer ondersteuning van de ambulante begeleider, meer steun van het sociale netwerk en het krijgen van duidelijke opdrachten.

Antwoord op deelvraag 2

Wat maakt dat ouders de door hun kind aangeleerde sociaal-emotionele vaardigheden wel of niet oefenen en integreren in de thuissituatie?

De ouders zelf vinden dat zij al goed oefenen met de vaardigheden, als dit nodig is. In sommige gevallen vinden zij dat het oefenen automatisch gebeurt door middel van de dagelijkse dingen. Als het ouders niet lukt om te oefenen komt dit vooral doordat zij overbelast zijn.

De behoeften van de medewerkers

Wat hebben de medewerkers van DISTINTO nodig om in te spelen op de behoeften van de ouders?

Deze deelvraag suggereert dat de ouders behoeften hebben waarbij de medewerkers van DISTINTO een rol kunnen spelen. Toen er begonnen werd aan dit onderzoek, werd er vanuit gegaan dat ouders behoeften zouden hebben met betrekking tot het thuis oefenen van het geleerde. Dit blijkt echter na afloop van dit onderzoek niet het geval te zijn. Medewerkers zien allerlei mogelijkheden en belemmeringen die de ouders helemaal niet lijken te zien. Er is dan ook geen specifieke behoefte met betrekking tot het thuis oefenen en integreren van de geleerde vaardigheden naar voren gekomen.

Wel gaven ouders aan dat zij behoefte hebben aan meer tijd met de begeleider. Dit heeft niet specifiek te maken met het thuis oefenen, maar wel met de verbetering van de ambulante begeleiding in het algemeen. Ook de medewerkers gaven aan dat zij deze behoefte hebben voor zeven van de acht gezinnen. Er zou gekeken kunnen worden naar een andere indeling van de ambulante bezoeken. De bezoeken duren minimaal twee uur, en dit is meestal ook de daadwerkelijke tijd dat een bezoek duurt. De begeleiding is nu, volgens de medewerkers en de ouders, te veel gericht op het kind en te weinig op de ouder. Meer tijd met de ouder samen, zonder dat het kind erbij is, zou volgens de medewerkers de kwaliteit van de begeleiding ten goede komen. Er is dan meer tijd voor overleg en afstemming met de ouders.

Ook was er in dit onderzoek de vraag gesteld of de medewerkers het idee hadden dat ze genoeg kennis en ervaring hadden om het gezin te begeleiden. Ouders waren het er unaniem over eens dat de medewerkers hiervoor genoeg kennis hadden. Eén medewerker gaf aan dat zij meer parate kennis en overtuigingskracht zou willen hebben. Een andere medewerker gaf aan dat zij meer ervaring zou willen hebben. Beide medewerkers gaven aan dat het een kwestie van tijd en ervaring zou zijn om deze gewenste vaardigheden zodanig te ontwikkelen dat zij tevreden zijn over hun eigen kennis en vaardigheden.

Gezien de grote verschillen in de antwoorden zou er ook gezegd kunnen worden dat medewerkers meer op de hoogte zouden moeten zijn van de reden waarom ouders voor ambulante begeleiding bij DISTINTO hebben gekozen. De indruk ontstaat dat de medewerkers meer willen bereiken met de cliënten dan de ouders nodig vinden. Het is belangrijk dat er een goede afstemming is tussen de ouder en de hulpverlener (Ehlers en Kuipers, 2009). Dit komt de resultaten van de begeleiding ten goede.

Antwoord op deelvraag 3

Wat hebben de medewerkers van DISTINTO nodig om in te spelen op de behoeften van de ouders?

Medewerkers (en ouders) geven aan dat zij meer tijd willen hebben voor ouderbegeleiding.

Daarnaast is het wenselijk dat er meer transparantie en afstemming komt tussen medewerkers en ouders over het doel van de begeleiding en hoe dit te bereiken is.

Wat doen andere instellingen?

Wat doen andere, vergelijkbare, instellingen (in binnen- en buitenland) om ouders toe te rusten om de aangeleerde sociaal-emotionele vaardigheden toe te passen in de thuissituatie?

Voor deze vraag heb ik vragenlijsten uitgezet bij instellingen in binnen- en buitenland. Voor de ingevulde vragenlijsten, zie bijlage 3. Om te controleren of de instellingen wel vergelijkbaar waren heb ik allereerst gevraagd wat de doelgroep van de instelling was. Alle instellingen gaven aan dat de doelgroep het hele gezin is, en dat het accent van de begeleiding vaak bij het kind ligt. Dit is ook de situatie bij DISTINTO. Alle instellingen geven aan dat het hele gezinssysteem bij de begeleiding betrokken wordt. Dit wordt bijvoorbeeld gedaan door middel van gezinsgesprekken of het stimuleren tot oefening door middel van materialen. DISTINTO streeft hier ook wel naar, maar uit de vragenlijsten bleek dat dit volgens de medewerkers niet altijd lukt. Soms zijn de ouders niet aanwezig bij de begeleiding die DISTINTO biedt, en zijn zij ook niet optimaal op de hoogte van wat er geleerd wordt. Dit zou dus een verbeterpunt kunnen zijn, maar dan moeten ouders dit wel willen en aankunnen. Dit kan niet met zekerheid gezegd worden, omdat ouders aangeven overbelast te zijn en ook geven zij allemaal aan dat ze de begeleiding hebben aangevraagd ter ontlasting van henzelf en de thuissituatie.

Alle drie de instellingen geven aan dat de motivatie of inzet van ouders/vaders als een probleem wordt ervaren bij het implementeren van nieuwe vaardigheden. Zo noemt Trivium Lindenhof nog dat de werktijden van vaders een probleem zijn. Zij kunnen dan niet actief deel uitmaken van de begeleiding. Verder noemt Trivium Lindenhof nog dat ouders soms te veel stressoren ervaren of zelf last hebben van psychische problematiek. Deze factoren komen ook naar voren bij DISTINTO. In de vragenlijsten was te zien dat medewerkers en ouders aangeven dat verbetering thuis soms lastig is vanwege het feit dat vader autisme heeft. Het is interessant dat de problemen die andere instellingen ervaren ook voor DISTINTO gelden. Op deze manier kan er goed gekeken worden naar de manier waarop anderen omgaan met deze problemen, zodat DISTINTO hier wellicht nog van kan leren.

Voor het vasthouden en oefenen van de geleerde vaardigheden schakelt Trivium Lindenhof actief het netwerk in van het gezin. Zij kunnen vaker bij het gezin langsgaan en staan dichterbij het gezin dan de hulpverlener. Ook past Trivium Lindenhof de werktijden van de medewerkers aan zodat contact met vader mogelijk is. Amber en Stichting Timon noemen allereerst de verantwoordelijkheid van het gezin zelf. Ouders zijn verantwoordelijk voor het proces, de medewerker ondersteunt hen hierbij. Amber noemt ook dat zij het sociale netwerk inschakelt om de geleerde vaardigheden vast te houden. Dit zou een verbeterpunt kunnen zijn voor DISTINTO, omdat ook bij DISTINTO gemerkt wordt dat het vasthouden van de geleerde vaardigheden lastig is.

Aanvullend noemt Trivium Lindenhof nog een implementatieprogramma 'Opvoeden NU'. Zij werken met dit programma, dat in 16 weken intensief gericht is op het implementeren en aanleren van vaardigheden in de thuissituatie. Stichting Timon noemt nog dat het motiveren van het gezin erg belangrijk is. Daarom laten zij het gezin zelf de doelen formuleren zodat ouders en jongeren het idee hebben dat zij zelf verantwoordelijk zijn voor het aanleren van deze vaardigheden. Dit laatste is iets wat DISTINTO ook al doet.

Er is op basis van de door de instellingen ingevulde vragenlijsten geen verschil zichtbaar geworden tussen België en Nederland. In allebei de landen worden dezelfde problemen geschetst en wordt er op dezelfde manier met deze problemen omgegaan.

Antwoord op deelvraag 4

Wat doen andere, vergelijkbare, instellingen (in binnen- en buitenland) om ouders toe te rusten om de aangeleerde sociaal-emotionele vaardigheden toe te passen in de thuissituatie?

Vergelijkbare instellingen betrekken met name het sociale netwerk bij het implementeren, oefenen en vasthouden van aangeleerde vaardigheden. Daarnaast laten zij de ouders zelf de doelen

formuleren en maakt Trivium Lindenhof gebruik van een speciaal programma (Opvoeden NU) om de vaardigheden te implementeren.

10 Conclusie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk zal de conclusie, het antwoord op de hoofdvraag, gegeven worden. Vervolgens zullen er aanbevelingen gedaan worden aan DISTINTO. Ook worden er suggesties gedaan voor vervolgonderzoek.

Antwoord op de hoofdvraag

Wat hebben ouders nodig om de sociaal-emotionele vaardigheden, die hun kinderen (in de leeftijd van 6 tot 12 jaar) leren tijdens de ambulante begeleiding van Stichting DISTINTO, te oefenen en te integreren in de thuissituatie?

Zoals bij de het uitwerken van de resultaten en het beantwoorden van de deelvragen al aan bod kwam is er een groot verschil tussen de mening van de ouders en de mening van de medewerkers. Het antwoord op deze vraag zal dan ook vanuit deze twee perspectieven gegeven worden.

De ouders

De ouders geven aan weinig nodig te hebben om de vaardigheden die hun kinderen geleerd hebben te oefenen en te integreren in de thuissituatie. Zij geven aan dat zij dit al doen indien dat nodig en mogelijk is. Drie ouders schreven op dat zij meer wilde oefenen en had daarvoor meer discipline en tijd nodig. Ook uit de meerkeuzevraag wat belemmeringen en helpende factoren waren kwam er niet een antwoord sterk naar voren dat als antwoord op deze hoofdvraag zou kunnen worden gezien. Ouders gaven vooral aan dat zij overbelast zijn, iets dat ook te verklaren is vanuit het balansmodel (Burggraaff-Huiskes, 2010). Ouders van kinderen met een stoornis hebben een grotere draaglast dan ouders die geen kind met een stoornis hebben. Omdat de ouders overbelast zijn, komen zij niet aan oefenen toe (van der Schoot, 2011).

Ouders geven wel aan dat zij meer tijd samen met de begeleider nodig hebben. Dit is niet specifiek van toepassing op het oefenen en integreren van de aangeleerde vaardigheden, maar dit geldt in het algemeen.

De medewerkers

Uit de vragenlijst kwamen vier dingen naar voren die de medewerkers nodig achtten om ervoor te zorgen dat ouders meer gaan oefenen met de aangeleerde vaardigheden. Het vergoten van de steun van de partner was de helpende factor die eruit sprong. Daarnaast werden nog ondersteuning van de ambulant begeleider, de steun van het sociale netwerk en duidelijke opdrachten genoemd. Dat steun van het sociale netwerk belangrijk is, kwam ook naar voren uit de vragenlijsten die ingevuld zijn door de instellingen. Ook de literatuur noemt dit, bijvoorbeeld in het balansmodel (Burggraaff-Huiskes, 2010) als een belangrijke beschermende factor. Gezien het feit dat deze ouders te maken hebben met een verhoogde draaglast is het heel belangrijk dat er ingezet wordt op factoren die de draagkracht verhogen.

Aanbevelingen

In datgene wat hierboven beschreven is komt een aantal aanbevelingen naar voren. Deze zullen hieronder opgesomd worden.

Visie van de medewerkers

Uit dit onderzoek kwam vooral naar voren dat de medewerkers een andere visie hebben op de situatie van de ouders, dan de ouders zelf. Medewerkers zijn bij DISTINTO al erg bezig met het bieden van een passende aanpak bij de gezinnen, maar toch kwamen er nog veel verschillen naar voren in de beleving van de medewerkers en de ouders. Een manier om met de medewerkers na te denken over de manier waarop zij te werk gaan, is het organiseren van intervisiebijeenkomsten. Dit wordt op dit moment al gedaan bij DISTINTO, maar dit gaat nog niet gestructureerd. In bijlage 5 is daarom een handleiding voor intervisiebijeenkomsten gemaakt.

Communicatie en afstemming met de ouders

Het is belangrijk dat er door de begeleiders meer tijd vrij gemaakt wordt voor contact met de ouders. Begeleiders geven zelf aan dat dit waardevol en nodig is, en ook ouders geven aan dat dit wenselijk is. Op deze manier is er meer tijd voor overdracht, overleg en afstemming. Praktisch zou dit in kunnen houden dat er aan het begin van de begeleiding afgesproken wordt dat er minimaal een kwartier, maximaal een half uur tijd is voor de ouder en de begeleider samen. Als dit niet mogelijk is vanwege het feit dat de kinderen veel aandacht vragen kan er ook gekozen worden om bijvoorbeeld eens in de vier weken een apart bezoek voor de ouders te plannen als de kinderen op bed liggen of op school zijn.

Na afloop van de begeleiding kan datgene wat er geleerd is samen met het kind teruggekoppeld worden aan de ouder. Op deze manier wordt de ouder actief betrokken bij het leerproces van het kind, en is er een opening voor een gesprek tussen ouder en kind over datgene wat er geleerd is. Kanttekening hierbij is natuurlijk wel dat de ouder aanwezig moet zijn, in ieder geval aan het eind van de begeleiding.

Sociale netwerk

Er zou meer aandacht kunnen zijn voor het betrekken van het sociale netwerk. Medewerkers en andere instellingen geven aan dat dit waardevol kan zijn om ervoor te zorgen dat de aangeleerde vaardigheden geoefend en geïntegreerd kunnen worden in de thuissituatie. Gezien het feit dat de begeleiding doorgaans maar eens in de week twee uur plaatsvindt, is het zeer waardevol als het sociale netwerk ingezet kan worden voor de koppeling tussen de aangeleerde vaardigheden in de begeleiding en het zelfstandig toepassen hiervan. Medewerkers zouden ouders het nut van hun sociale netwerk kunnen uitleggen en vervolgens samen met de ouders op zoek gaan naar de mogelijkheden tot het inschakelen van het sociale netwerk.

Motivatie van ouders

Medewerkers zouden meer aandacht kunnen besteden aan de reden voor het inschakelen van de ambulante begeleiding. Ouders geven aan zeer tevreden te zijn over de begeleiding zoals die nu is, terwijl medewerkers allerlei verbeterpunten zien. Als medewerkers en ouders hun verwachtingen meer afstemmen, wordt dit verschil in tevredenheid minder groot. Als medewerkers uitleggen waarom zij sommige dingen zouden willen verbeteren, kan het zo zijn dat ouders hier ook het nut van inzien en gemotiveerd zijn om hun situatie te veranderen. Dit kan eraan bijdragen dat de omstandigheden voor het kind verbeteren. Deze uitleg zou plaats kunnen vinden tijdens de ambulante bezoeken, maar er zouden ook meer algemenere ouderbijeenkomsten georganiseerd kunnen worden waarin ouders bijvoorbeeld voorgelicht kunnen worden over hun rol met betrekking tot de voortgang van hun kind.

Bieden van maatwerk

Uit dit onderzoek komt naar voren dat het erg belangrijk is dat de medewerkers en de ouders in overleg gaan om de aanpak van de begeleiding af te stemmen. Er zou een match gemaakt kunnen worden tussen de hulpvraag van de ouders en de kwaliteit van de medewerkers. Op dit moment wordt dit al gedaan bij DISTINTO. Wat dit punt betreft is er dus al een begin gemaakt. Om dit te verbeteren zou er van de medewerkers gevraagd kunnen worden wat hun kwaliteiten zijn, zodat zij een profielschets van zichzelf maken. Deze (specifieke) kenmerken van de medewerkers kunnen dan gekoppeld worden aan de hulpvraag van de ouder. Ouders zouden bij het maken van deze match wellicht betrokken kunnen worden.

Vervolgonderzoek

Gedurende dit onderzoek kwam een aantal vragen naar boven. Deze vragen hadden vooral betrekking op de verschillen in visie tussen de begeleiders en de medewerkers. Een vraag die bij mij boven kwam met betrekking tot de doelgroep, was in hoeverre de christelijke levensovertuiging van de cliënten hun visie op de rol van de man in het gezin beïnvloedt. Dit zou een interessante vraag zijn voor vervolgonderzoek, omdat dit iets zou kunnen zijn waar meer christelijke instellingen mee te maken hebben. Ook kan er gekeken worden naar andere landen, en of daar ook verschillen zijn tussen de religieuze cliënten en de niet religieuze cliënten. Daarbij kan er gekeken worden naar andere religies, zoals de Islam, en of daar dezelfde verschillen ten opzichte van niet religieuze cliënten zichtbaar zijn. Ik heb hier in dit onderzoek slechts kort literatuuronderzoek naar kunnen doen, maar dit onderwerp is wel een interessant onderzoeksthema.

Daarnaast zou er onderzoek gedaan kunnen worden naar de gewenning aan de (niet ideale) opvoedsituatie die eventueel bij ouders optreedt. Het zou zo kunnen zijn dat het verschil in visie tussen de medewerkers en de ouders ontstaat doordat de ouders helemaal gewend zijn aan de situatie waar zij zich in bevinden. Wellicht kunnen zij daardoor de situatie minder goed relativeren en zien zij dingen als 'normaal' die buitenstaanders en hulpverleners niet als 'normaal' zien. Het zou waardevol kunnen zijn als er onderzocht wordt of dit zo is, en of dit een probleem zou kunnen zijn voor het hulpverleningstraject. Als de conclusie is dat het een probleem is voor het hulpverleningstraject zou er vervolgens onderzocht kunnen worden hoe het beeld van ouders zo bijgesteld kan worden dat zij gemotiveerd zijn tot verandering.

11 Kritische evaluatie

In dit hoofdstuk zal zowel het onderzoeksproces als het product geëvalueerd worden aan de hand van een aantal punten.

Onderzoeksproces

waardevol element in dit onderzoek is het literatuuronderzoek dat gedaan is aan de hand van de verschillen in de antwoorden tussen de medewerkers en de ouders. Om deze verschillen te verklaren is er een nieuw literatuuronderzoek gedaan, iets wat van te voren niet gepland stond. Ook is er aan de hand van de gevonden verschillen een groeps gesprek georganiseerd met de medewerkers. Deze twee manieren van extra dataverzameling hebben ervoor gezorgd dat deze verschillen tot op zekere hoogte verklaard konden worden. Aan de hand van het literatuuronderzoek en het groeps gesprek kon er geconcludeerd worden dat medewerkers van DISTINTO nog bewuster bezig moeten zijn met het leveren van maatwerk voor ieder gezin. Dit is een waardevolle uitkomst, omdat het de begeleiding die DISTINTO biedt kan verbeteren.

Een teleurstellend element in dit onderzoeksproces was de respons van de ouders. Ouders gaven aan overbelast te zijn, en daarom niet altijd in staat te zijn om de vragenlijsten in te vullen. Hierdoor is de respons (70%) ook lager gebleven dan wenselijk. Er is geprobeerd dit te ondervangen door ouders te herinneren via de mail, en door vooraf een bedankje mee te sturen met de vragenlijsten. Dit bleek echter niet genoeg om een hogere respons te genereren.

Het invullen van de vragenlijsten door instellingen was een risico. Ook dit was een teleurstellende factor binnen het onderzoeksproces. Mensen hadden geen tijd, of achtten zich niet de juiste persoon om de vragenlijsten in te vullen. Hierdoor is de respons van deze vragenlijsten slechts 30%. Ook bij de instellingen is geprobeerd hen aan te sporen via de mail, maar dit zorgde er niet voor dat deze respons hoger werd.

Kwaliteit, betrouwbaarheid en validiteit

Tijdens het onderzoek is geprobeerd om de kwaliteit, betrouwbaarheid en de validiteit zo hoog mogelijk te maken door het onderzoek breed te maken. Michelbrink (2010) noemt dit als een belangrijke factor om de geloofwaardigheid en kwaliteit van een onderzoek te bevorderen. Voorafgaand aan het onderzoek was het de bedoeling dat instellingen, medewerkers en ouders vragenlijsten zouden invullen. Ook zou er literatuuronderzoek gedaan worden. Toen de resultaten uit de vragenlijst grote verschillen lieten zien, is er ook nog gekozen om een groepsinterview met de medewerkers te doen. In totaal zijn er dus drie manieren van dataverzameling gebruikt. Dit zorgt ervoor dat het onderzoek breed opgezet is, en dus zo betrouwbaar mogelijk is.

De betrouwbaarheid van het onderzoek is niet volledig, omdat niet alle ouders die gebruik maken van de ambulante begeleiding de vragenlijst ingevuld hebben. Dit zorgt er voor dat er geen compleet beeld geschetst kan worden dat voor alle ouders geldt. Bij sommige vragen waren de verschillen in antwoorden tussen de medewerkers en de ouders zo groot, dat de conclusie die voortkwam uit deze verschillen niet veranderd had kunnen worden als de drie ouders de vragenlijsten wel hadden ingevuld.

Om de validiteit van de antwoorden op de vragenlijsten te waarborgen, was er de mogelijkheid om de vragenlijsten anoniem in te vullen. De meeste ouders hebben niet voor deze mogelijkheid gekozen, één ouder wel. Omdat dit mogelijk was konden de vragen zo eerlijk mogelijk beantwoord worden.

Draagvlak binnen de organisatie

Wat betreft het proces heb ik het voordeel gehad dat het afstudeeronderzoek gedaan kon worden binnen de stichting waar de onderzoeker in het derde jaar ook stage heeft gelopen. Dit was een positief punt, wat betreft het draagvlak dat er was voor het proces van het onderzoek ten opzichte van de medewerkers. Dit is ook zichtbaar geworden in het feit dat alle uitgezette vragenlijsten van de medewerkers op tijd terug zijn gekomen. Het draagvlak bij de ouders voor het onderzoeksproces was minder groot. Ouders gaven aan geen zin en mogelijkheid te hebben om de vragenlijst in te vullen. Zij gaven ook aan overbelast te zijn. Er is geprobeerd om hier zoveel mogelijk rekening mee te houden door te kiezen voor vragenlijsten in plaats van interviews, maar dit was kennelijk niet genoeg. Het onderzoek zou daarom ook betrouwbaarder en beter van kwaliteit kunnen zijn dan op dit moment het geval is. Als meer ouders de vragenlijst hadden ingevuld konden de conclusies een aanbevelingen scherper gesteld worden dan nu het geval is, omdat deze gebaseerd zijn op de antwoorden van zeven ouders.

Wat betreft het product zal er een inschatting gemaakt moeten worden voor het draagvlak binnen de organisatie. Verwacht wordt dat de medewerkers interesse hebben in de resultaten en aanbevelingen die uit dit onderzoek naar voren komen. Ook zullen zij waarschijnlijk aan de slag willen gaan met deze aanbevelingen, maar het is niet zeker in hoeverre dit bijvoorbeeld over een jaar een zichtbare verandering heeft opgeleverd. In het werkveld hebben de medewerkers niet alleen te maken met eigen motivatie en eigen vaardigheden, maar ook met de motivatie en vaardigheden van ouders. Daarom is het lastig om in te schatten in hoeverre dit onderzoek resultaat zal hebben voor de begeleiding van DISTINTO op de lange termijn.

Generaliseerbaarheid

Verwacht werd dat de resultaten van dit onderzoek niet generaliseerbaar zouden zijn. Aan het einde van dit onderzoek blijkt echter dat bijvoorbeeld de instellingen die de vragenlijsten hebben ingevuld en tegen dezelfde problemen aanlopen, ook werken met vergelijkbare oplossingen. Een vergelijkbaar onderzoek van Jacqueline van der Schoot (2011) laat ook vergelijkbare resultaten zien. Daarom zou gezegd kunnen worden dat de aanbevelingen en resultaten van dit onderzoek in zekere mate generaliseerbaar zijn voor instellingen die met dezelfde doelgroep werken. Wel moet er in gedachte worden gehouden dat de doelgroep van DISTINTO een christelijke levensovertuiging heeft. Dit kan ervoor zorgen dat het wereldbeeld van deze mensen anders is dan cliënten die deze levensovertuiging niet hebben. In dit onderzoek is er geen tijd geweest om dit grondig te onderzoeken, maar dit is wel een belangrijk punt wat betreft de generaliseerbaarheid van dit onderzoek. Daar kan op dit moment echter nog geen duidelijke conclusie aan verbonden worden omdat daarvoor vervolgonderzoek nodig is.

Uit dit onderzoek kwam naar voren dat ouders en medewerkers een heel verschillende beleving kunnen hebben over de zelfde gezinssituatie. Dit verschil in beleving is een factor die generaliseerbaar is binnen de organisatie, maar ook binnen het beroepenveld in het algemeen. Hulpverleners moeten zich bewust zijn van dit verschil in beleving, en moeten hier tactvol mee omgaan. Voor ieder gezin moet maatwerk geleverd worden, begeleiding die afgestemd is op de behoeften en mogelijkheden van het gezin.

Persoonlijke evaluatie

Tijdens dit onderzoek ben ik als HBO pedagoog gegroeid. Allereerst was het voor dit onderzoek erg belangrijk dat ik zorgvuldig te werk zou gaan en mij aan mijn planning zou houden. Dit is een groot leerdoel geweest voor mij, en naar mijn mening ben ik erin geslaagd om dit doel te halen. Ik ben tevreden over de keuzes die ik gemaakt heb tijdens dit onderzoek. Zo is het onderzoek niet volledig gelopen zoals gepland, omdat de verschillen tussen de medewerkers en de ouders dermate groot waren dat ik dit verder wilde onderzoeken. Omdat ik mij aan de planning gehouden heb, was er de ruimte om een groepsgesprek met de medewerkers te organiseren en extra literatuuronderzoek te

doen. Ik ben blij dat ik om deze redenen afgeweken ben van het plan van aanpak. Ook de opzet van de vragenlijsten is veranderd ten opzichte van het plan van aanpak. In eerste instantie wilde ik in gesprek met de ouders. Toen ik echter literatuuronderzoek deed naar de doelgroep, ouders van kinderen met een stoornis, kwam naar voren dat deze ouders vaak overbelast zijn. Dit werd later ook bevestigd door mijn eigen onderzoek. Daarom is er de keuze gemaakt om een vragenlijst te ontwerpen voor ouders en medewerkers, in plaats van interviews te houden. Deze vragenlijsten zouden de ouders zo min mogelijk belasten, en ook zouden zij de geloofwaardigheid van de antwoorden vergroten omdat ze anoniem ingevuld konden worden (van de Schoot, 2011). Ook zijn er voor mij zelf nog verbeterpunten met betrekking tot dit onderzoek. Ik was tijdens het onderzoek erg gefocust op de verschillen die uit de vragenlijsten naar voren kwamen. Aan de hand van die verschillen is wel literatuuronderzoek gedaan, maar dit had misschien grondiger gekund. Gezien het tijdsbestek van dit onderzoek was dit echter niet mogelijk. Wat betreft de respons van de vragenlijsten van de instellingen had ik ook actiever achter deze lijsten aan kunnen gaan. Nu heb ik de instellingen herinnerd via de mail, maar ik had ze bijvoorbeeld ook kunnen bellen en de vragenlijsten telefonisch af kunnen nemen. Omdat ik erg bezig was met de vragenlijsten voor ouders en medewerkers, is dit erbij ingeschoten. In het vervolg is het een aandachtspunt voor mij om alle facetten van het onderzoek even grondig te onderzoeken, zodat de kwaliteit van het onderzoek bevorderd wordt.

Literatuur

Bekkers, S. (2010). Geïntegreerde sociale vaardigheden. Nijmegen.

Bekkers-Rengeling, H. (2010). *Heeft een nanny-trainingsprogramma voor gezinnen met een kind met complexe psychische problematiek, als intensieve mediatie-therapie in de thuissituatie, een effect op de ouder als opvoeder?* Universiteit van Amsterdam, Amsterdam.

Bijloo, M. (2009). Ontwikkelingsstoornissen bij kinderen, medisch-pedagogische begeleiding en behandeling. Uitgeverij Van Gorcum, Assen (hoofdstuk 13 en 14).

Burggraaff-Huiskes, M.(2010). *Opvoedingsondersteuning als bijzondere vorm van preventie*. Uitgeverij Coutinho, Bussum.

Ehlers, S.; Kuipers, M. (2009). *Oudergericht Pedagogisch Adviseren (OPAd)*. Uitgeverij HB Uitgevers, Baarn.

Griffith, Ruth Marie. *God's Daughters; Evangelical Women and the Power of Submission*. Berkely, California: University of California Press, 1997

Heteren, van M.; Smits, P.; Veen, van M. (2003). *Orthopedagogiek, antwoorden op vraagstellingen*. Uitgeverij SWP, Amsterdam.

Kohnstamm, R. (2002). *Kleine ontwikkelingspsychologie, de basisschoolleeftijd*. Uitgeverij Bohn Stafleu van Loghum, Houten.

Lieshout, van T. (2009). Pedagogische adviezen voor speciale kinderen, een praktisch handboek voor professionele opvoeders, begeleiders en leerkrachten. Uitgeverij Bohn Stafleu van Loghum, Houten.

Lelie Zorggroep (2014). *Zorgpartners*. Verkregen op 22-01-2014 van <http://www.leliezorggroep.nl/zorgpartners>

Malschaert, H.; Traas, M.; (2009). *Basisboek opvoeding, theorie en praktijk*. Uitgeverij HB Uitgevers, Baarn.

NJI (n.d.). *AWBZ naar Wmo*. Verkregen op 22-01-2014 van <http://www.nji.nl/AWBZ-naar-WMO>

Patagonia (n.d.). *Het HKZ-model*. Verkregen op 22-01-2014 van <http://www.patagonia-zorg.com/page/287/hkz-model-schema.html>

Pfiffer, J.L.; McBurnett, K. (1997). *Social Skills training with parent generalization: treatment effects for children with attention deficit disorder*. Journal of Consulting and Clinical Psychology, vol. 65. American Psychological Association.

Rigter, J. (2010). Het palet van de psychologie, stromingen en hun toepassingen in hulpverlening en opvoeding. Uitgeverij Coutinho, Bussum.

Rigter, J. (2012). Ontwikkelings-psychopathologie bij kinderen en jeugdigen. Uitgeverij Coutinho, Bussum.

Rijksoverheid (2013). *Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)*. Verkregen op 22-01-2014 van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/wet-maatschappelijke-ondersteuning-wmo>

Schoot, van der J. (2011). *Puzzelen in de ouderbegeleiding*. Fontys hogeschool Tilburg, Tilburg.

Stichting DISTINTO (2014 [2]). *Kwaliteitskeurmerk*. Verkregen op 22-01-2014 van <http://www.stichtingdistinto.nl/organisatie/kwaliteitskeurmerk>

Stichting DISTINTO (2014). *Visie en missie*. Verkregen op 22-01-2014 van <http://www.stichtingdistinto.nl/organisatie/missie-en-visie>

Vervoort, H. 2013. *Conservatiefchristelijke genderopvattingen in een geëmancipeerde samenleving*. Universiteit Utrecht.

Bijlage 1 Vragenlijst voor ouders

Beste ouders/verzorgers,

Vorig jaar heb ik mijn laatste stage voor mijn opleiding tot HBO pedagoog gelopen bij Stichting DISTINTO. Wellicht kent u mij dus nog van vorig jaar. Zo niet, ik zal me even voorstellen.

Ik ben Josée Hoogendijk, studente aan de Hogeschool Rotterdam. Ik ben 21 jaar oud en woon in Lekkerkerk. Ik ben op dit moment in het vierde jaar van mijn opleiding en het is dus de bedoeling dat ik dit jaar een afstudeeronderzoek doe. Ik heb het vorig jaar erg naar mijn zin gehad bij Stichting DISTINTO en daarom wilde ik ook graag hier afstuderen.

Voor mijn afstuderen doe ik een onderzoek naar het verbeteren van de ambulante begeleiding. De vragen die centraal staan zijn: Hoe wordt de ambulante begeleiding vorm gegeven en wat zou er beter kunnen om de begeleiding zo effectief mogelijk te maken? Hiervoor heb ik al een uitgebreid literatuuronderzoek gedaan en andere instellingen geïnterviewd. De informatie van u als ouders en verzorgers is echter heel belangrijk voor dit onderzoek. Ouders kennen hun kinderen het beste en zij weten dus ook wat er wel en niet werkt in de begeleiding van hun kind. Om te zorgen dat de ambulante begeleiding van Stichting DISTINTO verbeterd kan worden, heb ik u dus heel hard nodig!

Daarom heb ik een vragenlijst opgesteld met 9 vragen over de manier waarop de begeleiding op dit moment wordt vormgegeven. Het invullen van deze lijst zal ongeveer 10 minuten tot een kwartier in beslag nemen. Overal waar in de vragenlijst het woord 'ouders' vermeld staat wordt automatisch ook 'verzorgers' bedoeld. Als u vragen hebt over de lijst, of als u wilt dat ik u help bij het invullen van de lijst, kunt u contact met mij opnemen via de onderstaande contactgegevens.

Als ik de vragenlijsten terug heb kan het zo zijn dat ik opvallende dingen tegenkom. Daarom kunt u hieronder aangeven of u het goed vindt als ik in dat geval contact met u opneem. Als u liever wilt dat de lijst anoniem verstuurd wordt kunt u deze informatie weglaten. De gegevens uit deze vragenlijst worden uiteraard vertrouwelijk behandeld en niet voor andere doeleinden gebruikt dan alleen dit onderzoek.

De ingevulde lijst kunt u opsturen via de bijgevoegde envelop, of u kunt ze meegeven aan de ambulant begeleider van Stichting DISTINTO die in uw gezin komt.

- Ja, ik vind het goed als er contact met mij opgenomen wordt naar aanleiding van deze vragenlijst.

Naam:.....

- Nee, ik wil liever anoniem blijven

Alvast hartelijk bedankt voor uw medewerking!

Josée Hoogendijk

joseehoogendijk@stichtingdistinto.nl

06-23970560

Interviewvragen ouder

Algemene informatie

Geslacht ouder	
Leeftijd ouder	
Leeftijd kind	
Gezinssamenstelling	
Hoelang maakt u al gebruik van de ambulante begeleiding van DISTINTO?	

Vraag 1:

Wat was de reden voor u om gebruik te maken van de ambulante begeleiding van DISTINTO? (meerdere antwoorden zijn mogelijk)

- ☐ Ontlasten van de thuissituatie
- ☐ Vergroten van mijn vaardigheden als ouder
- ☐ Vergroten van de vaardigheden van mijn kind
- ☐ Anders, namelijk

In hoeverre voldoet de ambulante begeleiding op dit moment aan deze verwachting?

Kunt u dit aangeven op een schaal van 0 tot 10, waarbij 0 betekent dat de begeleiding totaal niet aan uw verwachting voldoet en 10 betekent dat de begeleiding uitstekend aan uw verwachting voldoet.

0 --- 1 --- 2 --- 3 --- 4 --- 5 --- 6 --- 7 --- 8 --- 9 --- 10

Kunt u uw cijfer toelichten?

.....

.....

.....

Wat zou het gewenste cijfer zijn?

0 --- 1 --- 2 --- 3 --- 4 --- 5 --- 6 --- 7 --- 8 --- 9 --- 10

Wat is daar, naar uw idee, voor nodig?

.....

.....

Vraag 2:

Welk cijfer zou u de samenwerking met de begeleider van uw gezin geven?

0 --- 1 --- 2 --- 3 --- 4 --- 5 --- 6 --- 7 --- 8 --- 9 --- 10

Kunt u dit cijfer toelichten?

.....

.....

.....

Hoe ziet de ideale situatie, met betrekking tot de samenwerking, eruit voor u?

.....

.....

.....

Vraag 3:

In hoeverre wordt u op de hoogte gebracht van datgene wat er geleerd wordt aan uw kind tijdens de ambulante begeleiding?

0 --- 1 --- 2 --- 3 --- 4 --- 5 --- 6 --- 7 --- 8 --- 9 --- 10

Kunt u uw cijfer toelichten?

.....

.....

.....

Wat zou het gewenste cijfer zijn?

0 --- 1 --- 2 --- 3 --- 4 --- 5 --- 6 --- 7 --- 8 --- 9 --- 10

Wat is daar, naar uw idee, voor nodig?

.....

.....

Vraag 4:

Hoe zou u in uw eigen woorden omschrijven wat uw kind de afgelopen tijd geleerd heeft van de ambulante begeleiding van DISTINTO?

.....

.....

.....

.....

Vraag 5:

In hoeverre weet u wat de diagnose van uw kind inhoudt?

0 --- 1 --- 2 --- 3 --- 4 --- 5 --- 6 --- 7 --- 8 --- 9 --- 10

Welk cijfer zou u voor uzelf willen?

0 --- 1 --- 2 --- 3 --- 4 --- 5 --- 6 --- 7 --- 8 --- 9 --- 10

Wat heeft u daarvoor nodig?

.....

.....

.....

.....

Vraag 6:

In hoeverre lukt het u om in de thuissituatie te oefenen met datgene wat uw kind (en u) geleerd hebben tijdens de ambulante begeleiding?

0 --- 1 --- 2 --- 3 --- 4 --- 5 --- 6 --- 7 --- 8 --- 9 --- 10

Waar zou u graag uitkomen?

0 --- 1 --- 2 --- 3 --- 4 --- 5 --- 6 --- 7 --- 8 --- 9 --- 10

Wat heeft u hiervoor nodig?

.....

.....

.....

.....

Vraag 7

Wat zijn voor u belemmeringen als het gaat om het thuis oefenen met datgene wat uw kind (en u) geleerd hebben tijdens de ambulante begeleiding? Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.

- ☐ Ik heb weinig tijd
- ☐ Ik ben al zoveel bezig met de opvoeding van mijn kind(eren)
- ☐ Ik weet niet wat er geleerd is aan mijn kind
- ☐ Ik weet niet hoe ik zou kunnen oefenen
- ☐ Ik ervaar (te) weinig steun van mijn omgeving/partner
- ☐ Ik vind thuis oefenen niet belangrijk
- ☐ Anders, namelijk

.....

.....

Wat zou u kunnen helpen om in de thuissituatie te oefenen met datgene wat uw kind (en u) geleerd hebben tijdens de ambulante begeleiding? Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.

- ☐ Ondersteuning van de ambulant begeleider tijdens de begeleidingsuren
- ☐ Duidelijke opdrachten
- ☐ Oefenmaterialen (zoals bijvoorbeeld spelletjes)
- ☐ Schriftelijke informatie die u achter de hand heeft om erbij te pakken als iets niet lukt
- ☐ De mogelijkheid om contact op te nemen met de ambulant begeleider
- ☐ Steun van uw partner of andere gezinsleden
- ☐ Steun van uw sociale netwerk (buren, kennissen, vrienden, familie etc.)
- ☐ Anders, namelijk

.....

.....

Vraag 8:

Op welke manier wordt u nu door de ambulant begeleider ondersteund in de thuisbegeleiding van uw kind?

- ☐ Modelling (de begeleider doet in de praktijk voor hoe u met uw kind om zou kunnen gaan)
- ☐ Geven van informatie
- ☐ Tips
- ☐ Het krijgen van advies om bepaalde literatuur te lezen
- ☐ Anders, namelijk.....

Welk cijfer zou u deze ondersteuning geven?

0 ---- 1 ---- 2 ---- 3 ---- 4 ---- 5 ---- 6 ---- 7 ---- 8 ---- 9 ---- 10

Wat zou er beter kunnen wat betreft de ondersteuning van u als ouder?

.....
.....

Vraag 9:

Heeft u het idee dat de begeleider voldoende kennis en vaardigheden heeft om u te ondersteunen als ouder?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Waar blijkt dit uit?

.....
.....

Wat zou er anders kunnen?

.....
.....

Overige opmerkingen:

Bijlage 2 Vragenlijst voor medewerkers

Beste medewerker van DISTINTO,

Voor mijn afstuderen doe ik een onderzoek naar het verbeteren van de ambulante begeleiding. De vragen die centraal staan zijn: Hoe wordt de ambulante begeleiding vorm gegeven en wat zou er beter kunnen om de begeleiding zo effectief mogelijk te maken? Hiervoor heb ik al een uitgebreid literatuuronderzoek gedaan en andere instellingen geïnterviewd. Ook heb ik vragenlijsten gemaakt voor ouders en voor medewerkers. De informatie uit deze vragenlijsten is een heel belangrijk onderdeel van mijn onderzoek, een groot deel van de aanbevelingen zal hierop gebaseerd zijn.

Voor de ouders heb ik 1 vragenlijst per gezin gemaakt. Voor de medewerkers heb ik voor ieder gezin dat een vragenlijst ontvangt ook 1 lijst gemaakt. Als er van jouw ambulante gezinnen dus twee gezinnen een vragenlijst ontvangen, ontvang jij zelf ook twee vragenlijsten. Het idee hierachter is dat op deze manier beter een vergelijking van resultaten mogelijk is. Ieder gezin is immers anders, en voor ieder gezin zou je de vragenlijst misschien weer anders invullen. Om de vergelijking van de resultaten zo optimaal mogelijk te maken, zijn de nummers op de vragenlijst van de medewerkers niet logisch opvolgend. De lijst begint bijvoorbeeld met vraag 2. Dit komt omdat deze vraag dan overeen komt met de vraag 2 op de vragenlijst van de ouders.

Voor de verspreiding van de vragenlijsten heb ik jullie als medewerkers hard nodig. Mijn vraag aan jullie is, of jullie deze lijsten zouden willen verspreiden onder de gezinnen die jullie begeleiden. De lijsten kunnen jullie vinden in je postvakje. Ik zal de ouders om wie het gaat eerst via de mail op de hoogte stellen van het feit dat ze binnenkort een vragenlijst krijgen met betrekking tot dit onderzoek. Als ouders vragen hebben over de lijst, of hulp willen bij het invullen kunnen ze uiteraard contact met mij opnemen.

Mocht het zo zijn dat je nog vragen hebt over de vragenlijsten, of dat je er niet aan toe komt om de lijsten te verspreiden onder de ouders, neem dan even contact met me op.

Alvast hartelijk bedankt voor jullie medewerking!

Groeten,

Josée Hoogendijk

joseehoogendijk@stichtingdistinto.nl

Interviewvragen medewerkers

Algemene informatie

Naam medewerker	
Leeftijd medewerker	
Leeftijd van het kind dat begeleid wordt	
Gezinssamenstelling van het gezin wat begeleid wordt	
Hoelang begeleid je het gezin?	

Vraag 2:

Welk cijfer zou je de samenwerking met de ouders van dit gezin geven?

Kun je dit aangeven op een schaal van 0 tot 10, waarbij 0 betekent dat de samenwerking niet goed is en 10 betekent dat de samenwerking perfect is.

0 ---- 1 ---- 2 ---- 3 ---- 4 ---- 5 ---- 6 ---- 7 ---- 8 ---- 9 ---- 10

Kun je dit cijfer toelichten?

.....
.....
.....

Hoe ziet de ideale situatie, met betrekking tot de samenwerking, eruit voor jou?

.....
.....

Vraag 3:

In hoeverre worden ouders op de hoogte gebracht van datgene wat er geleerd wordt aan hun kind tijdens de ambulante begeleiding?

0 --- 1 --- 2 --- 3 --- 4 --- 5 --- 6 --- 7 --- 8 --- 9 --- 10

Kunt je dit cijfer toelichten?

.....

.....

.....

Wat zou het gewenste cijfer zijn?

0 --- 1 --- 2 --- 3 --- 4 --- 5 --- 6 --- 7 --- 8 --- 9 --- 10

Wat is daar, naar jouw idee, voor nodig?

.....

.....

Vraag 5:

In hoeverre weten ouders wat de stoornis van hun kind inhoudt?

0 --- 1 --- 2 --- 3 --- 4 --- 5 --- 6 --- 7 --- 8 --- 9 --- 10

Wat zou het gewenste cijfer zijn?

0 --- 1 --- 2 --- 3 --- 4 --- 5 --- 6 --- 7 --- 8 --- 9 --- 10

Wat is daarvoor nodig?

.....

.....

.....

.....

Vraag 6:

In hoeverre lukt het de ouders om het geleerde toe te passen in de thuisbegeleiding van hun kind?

0 ---- 1 ---- 2 ---- 3 ---- 4 ---- 5 ---- 6 ---- 7 ---- 8 ---- 9 ---- 10

Waar zouden ouders eigenlijk uit moeten komen?

0 ---- 1 ---- 2 ---- 3 ---- 4 ---- 5 ---- 6 ---- 7 ---- 8 ---- 9 ---- 10

Wat is hiervoor nodig?

.....

.....

.....

.....

Vraag 7

Wat zijn voor ouders, naar jouw idee, belemmeringen als het gaat om het thuis oefenen met datgene wat hun kind (en henzelf) geleerd wordt tijdens de ambulante begeleiding? Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.

- ☐ Ze hebben weinig tijd
- ☐ Ze zijn al zoveel bezig met de opvoeding van hun kind(eren)
- ☐ Ze weten niet wat er geleerd is aan hun kind
- ☐ Ze weten niet hoe ze zouden kunnen oefenen
- ☐ Ze ervaren (te) weinig steun van hun omgeving/partner
- ☐ Ze vinden thuis oefenen niet belangrijk
- ☐ Anders, namelijk

.....

.....

Wat zou hen kunnen helpen om in de thuissituatie te oefenen met datgene wat hun kind (en zichzelf) geleerd hebben tijdens de ambulante begeleiding? Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.

- ☐ Ondersteuning van de ambulant begeleider tijdens de begeleidingsuren
- ☐ Duidelijke opdrachten
- ☐ Oefenmaterialen (zoals bijvoorbeeld spelletjes)
- ☐ Schriftelijke informatie die ze achter de hand hebben voor als iets niet lukt
- ☐ De mogelijkheid om contact op te nemen met de ambulant begeleider
- ☐ Steun van hun partner of andere gezinsleden
- ☐ Steun van het sociale netwerk (buren, kennissen, vrienden, familie etc.)
- ☐ Anders, namelijk

.....

.....

Vraag 8:

Op welke manier ondersteun je ouders in de thuisbegeleiding van hun kind?

- ☐ Modelling (je doet in de praktijk voor hoe ouders met hun kind om zou kunnen gaan)
- ☐ Geven van informatie
- ☐ Tips
- ☐ Het krijgen van advies om bepaalde literatuur te lezen
- ☐ Anders, namelijk.....

Welk cijfer zou je deze ondersteuning geven?

0 ---- 1 ---- 2 ---- 3 ---- 4 ---- 5 ---- 6 ---- 7 ---- 8 ---- 9 ---- 10

Wat zou er nog beter kunnen wat betreft de ondersteuning van de ouders?

.....

.....

.....

Vraag 9:

Heb je het idee dat je als begeleider voldoende kennis en vaardigheden hebt om de ouders te ondersteunen?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Waar blijkt dit uit?

.....

.....

Wat zou er anders kunnen?

.....

.....

.....

Overige opmerkingen:

Bijlage 3 Vragenlijst voor instellingen – ingevuld

Naam instelling: Triviumlindenhof (Nederland)

Naam instelling: Amber thuisbegeleiding (België)

Naam instelling: Stichting Timon (Nederland)

1. Hoe wordt de ambulante begeleiding binnen de instelling vorm gegeven? (is de begeleiding gericht op het kind, de ouders of gezin bijvoorbeeld)

De ambulante begeleiding binnen TL is altijd gezinsgericht/systeemgericht. De accenten binnen die begeleiding kunnen verschillen, meer op het kind gericht, meer op de ouders gericht maar altijd gericht op de interactie tussen ouders en kind

De begeleiding is gericht op het hele gezin, de vraag van het gezin als systeem staat centraal. Het gezin is dan ook zelf verantwoordelijk voor het succes van de begeleiding. Vaak gaat de begeleiding wel om het kind.

Timon biedt verschillende ambulante trajecten aan. De begeleiding richt zich op het hele gezinssysteem, ouders en kinderen (0-18 jaar). Bij de reguliere trajecten vindt gemiddeld 1 huisbezoek per week plaats. De duur van dit huisbezoek verschilt per gezin.

2. Zijn er begeleidingsdoelen die vaak terugkomen? Zo ja, welke doelen zijn dit?
 - Doelen over het vergroten van opvoedingsvaardigheden, zoals consequent zijn, verbeteren van de relatie, structuur bieden.
 - Verminderen van stressoren zoals schulden, werkeloosheid, problemen met huisvesting
 - Op 1 lijn staan als opvoeders naar de kinderen(ook in (vecht) echtscheidingsituaties)
 - Versterken van het netwerk voor ondersteuning als opvoeder

Bij jongeren:

- Vergroten sociale vaardigheden
- Vergroten gevoel van eigenwaarde
- Versterken zelfredzaamheid

Aanleren van sociaal-emotionele vaardigheden en communicatieve vaardigheden. Voor ouders gaat het van huishoudelijke vaardigheden tot opvoedvaardigheden.

De hulpvraag is erg divers en verschilt erg per gezin. Het is erg lastig om 'vaak voorkomende doelen' te benoemen. De ambulante gezinsbegeleiding werkt vanuit de methode Gezin Centraal. Een belangrijk punt is dat gezinnen zelf hun hulpvraag formuleren.

Wel kan gezegd worden dat in de begeleiding aan gezinnen met jongere kinderen opvoedingsvaardigheden van ouders veel aan bod komen. In gezinnen met oudere kinderen is het houden aan afspraken en regels en de gezagsverhouding van ouders vaak een thema. Naast deze gezinsbegeleiding biedt Timon ook hulp aan gescheiden ouders, hierin wordt gekeken hoe gescheiden ouders als ex-partners kunnen samenwerken in het samen ouder zijn.

3. Op welke manier worden de ouders betrokken bij de begeleiding?

Altijd, behalve bij jongeren boven de 16 die dit niet willen. Dat betekent overigens niet dat er niet over het contact met de ouders gesproken wordt.

Zij worden gestimuleerd te oefenen met hun kind door materialen en methodische ondersteuning van de begeleider.

De hulp wordt aan het gehele gezinssysteem gegeven, dus ook aan ouders. Afhankelijk van de hulpvraag en de leeftijd van de kinderen worden gesprekken met het hele gezinssysteem, alleen kinderen of alleen met de ouders gevoerd. Vaak wordt dit afgewisseld.

4. Zijn er dingen waar jullie tegenaan lopen als het gaat om het thuis implementeren van aangeleerde vaardigheden?

De meeste gesprekken worden thuis gehouden en er wordt ook al daadwerkelijk gecoacht in de opvoedingssituatie. Wij besteden juist veel aandacht aan het implementeren in de thuissituatie van de aangeleerde vaardigheden.

Werktijden van vaders is soms een probleem.

Problemen met het vasthouden van de aangeleerde vaardigheden door ouders (te veel stressoren of lvb of psychiatrische problematiek) Af en toe een herhaling zou dan goed zijn maar dat is met indicaties niet altijd makkelijk te regelen.

Soms loop je vast met de ontwikkeling omdat ouders niet meewerken. Soms kunnen ze het niet vanwege beperking, soms lijken ze het niet te willen.

In de gesprekken worden vaak afspraken gemaakt over het uitproberen van de nieuwe vaardigheid. Als je een week later hierop terug komt zijn ouders/jongeren het soms vergeten of hebben ze het 1 keer geprobeerd maar vinden ze het onvoldoende werken. De motivatie is vaak laag waardoor het niet wordt doorgezet.

5. Hoe wordt er omgegaan met deze dingen (zoals aangegeven bij vraag 4)?

Werktijden van werkers aanpassen,

We kijken vaak of iemand uit het netwerk mee kan helpen het aangeleerde vast te houden. Zij staan dichterbij het gezin.

Ouders zijn zelf verantwoordelijk. Waar nodig stimuleren wij hen ook het netwerk te betrekken. Hierin ondersteunen wij ouders. Daarbij besteden we veel aandacht aan het gezin, de posities binnen het gezin en problemen als loyaliteitsconflicten en parentificatie. Dit maken we bespreekbaar en stimuleren ouders om dit te veranderen. Dit is echter niet altijd mogelijk omdat ouders dan niet mee (willen) werken.

Het gezin is zelf verantwoordelijk voor het veranderingsproces en zij zullen stappen moeten zetten willen ze hierin iets veranderen. Dit wordt met het gezin besproken.

6. Wat voor cijfer zou u geven aan de mate waarop het aangeleerde thuis geïmplementeerd wordt?

(0 is: het aangeleerde wordt helemaal niet thuis geïmplementeerd, 10 is: het aangeleerde wordt volledig thuis geïmplementeerd)

8

-

-

7. Heeft u verder nog tips of opmerkingen met betrekking tot dit onderwerp?

Wij hebben een aparte methodiek Opvoeden NU, die in 16 weken waarvan 10 intensief helemaal gericht is op het aanleren en implementeren in de thuissituatie.

-

Om gedragsverandering te bewerkstelligen is motivatie van het gezinssysteem essentieel. Er zijn uiteraard verschillende manieren om hen te motiveren. Zelf vind ik het erg belangrijk dat het gezin hun eigen doel benoemt zodat ze zichzelf verantwoordelijk voelen voor hun veranderingsproces.

Bijlage 4 Stellingen groepsinterview medewerkers

Groepsgesprek 22-05-14

Dit gesprek is gehouden op 22-05. De cijfers en informatie uit dit bestand berust op de informatie die er op dat moment was. Later zijn er nog twee ingevulde vragenlijsten van ouders bij gekomen. Daarom kunnen de cijfers en aantallen in dit bestand anders zijn dan in de rest van het onderzoeksverslag.

Onderwerpen:

Ouders geven aan dat zij de samenwerking met de medewerker waarderen met een 9,2. De redenen die zij hiervoor geven zijn onder andere de goede aansluiting op hun behoefte, dat de begeleider klaarstaat als dit nodig is en dat de begeleider respectvol is. Ook noemen zij meerdere malen dat de situatie goed is zoals deze op dit moment is.

Medewerkers waarderen de samenwerking met ouders gemiddeld met een 7,4. Redenen die hiervoor gegeven worden zijn onder andere dat er meer afstemming, overleg en samenwerking met de ouders zou kunnen zijn met betrekking tot de begeleiding. Zij zouden dus meer samenwerking met de ouders willen dan dat er op dit moment is.

Zoals te zien is, is er een groot verschil in de cijfers.

Stelling: Medewerkers verwachten participatie van ouders, terwijl de ouders hier niet op zitten te wachten.

Er is een groot verschil zichtbaar in de belemmeringen waarvan ouders aangeven dat zij die ervaren en belemmeringen waarvan medewerkers aangeven dat zij denken dat ouders die ervaren. Twee van de vijf ouders geven aan dat zij al zoveel bezig zijn met de opvoeding van hun kinderen. Ook bij de medewerkers is dit het antwoord dat het meeste gekozen is. Daarnaast hebben medewerkers ook vaak gekozen voor de antwoorden 'ze hebben weinig tijd' en 'ze ervaren te weinig steun van hun partner'. Voor beide antwoorden geldt dat deze 1 keer gekozen zijn door de ouders.

De medewerkers zien dus meer belemmeringen bij de ouders dan dat de ouders zelf zien.

Waar zou dit vandaan kunnen komen?

Stelling: Ouders ervaren geen belemmeringen, omdat zij vinden dat ze al goed oefenen met de geleerde vaardigheden

Stelling: Ouders ervaren geen belemmeringen, omdat zij gewend zijn aan hun (soms niet ideale) gezinssituatie

Als helpende factor wordt door de medewerkers voor vijf van de acht gezinnen aangegeven dat meer steun van de partner wenselijk zou zijn. 1 van de 5 ouders vindt dit ook. Ook hier is dus een groot verschil tussen datgene wat de medewerkers nodig achten en wat de ouders nodig achten.

Stelling: De (streng) christelijke achtergrond van ouders speelt een rol bij dit verschil tussen de medewerkers en de ouders.

Met betrekking tot de verschillen in het algemeen:

Stelling: Medewerkers hebben een beter beeld van de belemmeringen en behoeften van de ouders dan de ouders zelf.

Bijlage 5 Beroepsproduct Handleiding voor intervisiebijeenkomsten

Uit het onderzoek kwam naar voren dat het erg belangrijk is dat de medewerkers maatwerk leveren aan de gezinnen. Er zal dus voor iedere situatie binnen ieder gezin gekeken moeten worden welke aanpak aansluit bij de hulpvraag en de mogelijkheden van het gezin. Sinds kort biedt DISTINTO intervisiebijeenkomsten voor de medewerkers. In deze bijeenkomsten wordt een casus besproken van een praktijksituatie waar een medewerker tegen een probleem aangelopen is. De medewerkers denken gezamenlijk na over de aanpak die bij dit betreffende gezin zou kunnen werken. Zij denken dus als team na over het leveren van maatwerk. Deze intervisiebijeenkomsten sluiten ook goed aan bij de behoeften die de medewerkers hadden met betrekking tot hun eigen kennis en vaardigheden. In de vragenlijst gaven zij aan tevreden te zijn over hun handelen, maar twee medewerkers gaven aan dat zij meer parate kennis en ervaring zouden willen hebben. Van Rooijen, Ince en Rietveld (2014) noemen dat het houden van intervisiebijeenkomsten de professionaliteit van de medewerkers ten goede komt. Het is dus erg goed en zinvol dat deze bijeenkomsten er zijn. De bijeenkomsten zijn op dit moment echter nog niet gestructureerd. Daarom is ervoor gekozen om als beroepsproduct een handleiding te maken voor deze intervisiebijeenkomsten. Hierin zal beschreven worden hoe een intervisiebijeenkomst eruit kan zien, en van welke methoden er gebruik gemaakt kan worden tijdens een intervisiebijeenkomst.

Allereerst is het belangrijk dat er één of twee casussen zijn die besproken worden tijdens de bijeenkomst. Voorafgaand aan de bijeenkomst zullen dus één of twee medewerkers een casus voorbereiden die besproken kan worden. Deze casussen zijn het uitgangspunt tijdens de bijeenkomst.

Er zijn verschillende doelen van intervisie (van Rooijen et al, 2014). Het accent kan liggen op reflectie, het vinden van oplossingen, het analyseren van problemen of het geven van adviezen. Het accent zal bij de intervisie van DISTINTO vooral liggen op het analyseren van problemen en het vinden van oplossingen. DISTINTO werkt met de oplossingsgerichte methodiek (Stichting DISTINTO, 2013). Daarom zal er allereerst een oplossingsgerichte benadering van intervisie beschreven worden. Deze benadering is gebaseerd op het artikel 'Wat werkt bij supervisie, intervisie en coaching' van van Rooijen, Ince en Rietveld uit 2014.

Werkvorm 1: de oplossingsgerichte procedure

Deze procedure is vooral van toepassing als er een casus ingebracht wordt die te maken heeft met de rol of het functioneren van de begeleider zelf.

Stap	Beschrijving	Tijdsindicatie
Stap 1	De medewerker brengt een casus/praktijksituatie in de groep. Zij schetst de situatie zoals die nu is, en wat daarbij als probleem ervaren wordt.	5 minuten
Stap 2	De andere medewerkers gaan nu vragen stellen aan de medewerker die de casus in de groep gebracht heeft. De medewerker die de casus in de groep gebracht heeft geeft antwoord op de vragen die gesteld worden. Als zij hier niet uitkomt, kunnen de medewerkers met elkaar op zoek naar het antwoord op de vraag. Het stellen van vragen gaat in de hieronder beschreven fasen. 1. Waardering: Wat gaat er goed? Wat is er al geprobeerd? Wat hielp? 2. Verheldering: Doelformulering en voorbeelden van hoe de situatie moet worden. 3. Uitzonderingen: Vragen naar situaties waarin het probleem zich niet voor deed. Het stellen van schaalvragen (welk cijfer geeft de medewerker de situatie nu, waar wil de medewerker uitkomen?) 4. Innovatie: Wat is er nodig om 1 stap vooruit te komen op de schaal? 5. Evaluatie: Feedback geven en afspraken maken voor de volgende keer.	20 minuten

Werkvorm 2: De Roddelmethode

Deze methode is van toepassing voor problemen die de medewerker ervaart met betrekking tot een praktijksituatie met een cliënt of problemen die de medewerker ervaart met betrekking tot het eigen functioneren. De beschrijving van deze aanpak is gebaseerd op het artikel 'De intervisie-schatkist' geschreven door Focus Leren en Ontwikkelen.

Stap	Beschrijving	Tijdsindicatie
Stap 1	De medewerker introduceert een casus of praktijkvoorbeeld	5 minuten
Stap 2	Verheldering. De andere medewerkers stellen zoveel mogelijk open vragen om de situatie helder te krijgen. Dit kunnen allerlei vragen zijn die van belang kunnen zijn voor deze casus. Er worden alleen vragen gesteld aan de inbrenger, de inbrenger geeft alleen antwoorden op de vragen die gesteld worden. Als de overige medewerkers denken dat zij alles weten over de casus kan er over gegaan worden naar de volgende stap.	15 minuten
Stap 3	Roddelen. De inbrenger gaat buiten de kring zitten en bemoeit zich niet met datgene wat de andere medewerkers bespreken in de groep. De overige medewerkers gaan nu 'roddelen' over de situatie. Zij denken hardop na over de motieven en achterliggende gedachten, motieven of gevoelens van de inbrenger en andere betrokkenen. Zij bedenken ook wat het effect zou zijn als de medewerker zijn motieven, gedachten en gevoelens op een andere manier een rol zou laten spelen in de betreffende situatie. Ook denken zij na over mogelijke oplossingen van het probleem in de casus, en de effecten hiervan.	15 minuten
Stap 4	Reactie van de inbrenger. De inbrenger komt weer bij het gesprek en benoemt wat er opviel tijdens het observeren van het groepsgesprek. Wat heeft hem of haar geraakt? Verwerpt zij de oplossingen en uitkomsten die besproken zijn, of accepteert zij deze? Wat waren de nieuwe inzichten?	10 minuten
Stap 5	Evaluatie. Wat heeft deze werkvorm de inbrenger opgeleverd? Hoe zijn de andere medewerkers met hun rol omgegaan?	5 minuten

Werkvorm 3: De modellering

Deze methode is van toepassing op problemen die betrekking hebben op een situatie met een cliënt en op problemen die betrekking hebben op het functioneren van de medewerker.

Stap	Beschrijving	Tijdsindicatie
Stap 1	De inbrenger vertelt de casus. Dit moet kort en krachtig gebeuren.	5 minuten
Stap 2	Vragen stellen. De medewerkers stellen ieder maximaal 3 open vragen aan de inbrenger. De gespreksleider let erop dat de vragen niet suggestief zijn.	10 minuten
Stap 3	Iedereen bedenkt op basis van de informatie die zij hebben in tweetallen wat volgens hen de beste manier zou zijn om de situatie op te lossen. Dit doen zij aan de hand van eigen ervaring en professionaliteit. De vragen die beantwoordt worden voor de oplossing zijn: 1 Wat is de visie van de inbrenger op de situatie? 2 Welke normen en waarden hanteert hij/zij? 3 Welke vaardigheden zet hij/zij in?	10 minuten

4 Welk gedrag vertoont hij/zij?

5 Hoe gebruikt hij/zij de omgeving?

De inbrenger doet zelf ook mee tijdens deze ronde.

Stap 4	Alle oplossingen worden nagelopen en de inbrenger kan verhelderende vragen stellen als hij meer wil weten over bepaalde antwoorden. Let op, dit is geen discussie.	10 minuten
Stap 5	De inbrenger bespreekt welke nieuwe inzichten hij heeft gekregen aan de hand van de ideeën van de andere medewerkers.	5 minuten
Stap 6	De andere medewerkers geven aan welke nieuwe inzichten zij opgedaan hebben.	5 minuten

Literatuur:

FOCUS leren en ontwikkelen (n.d.). *De intervisie-schatkist*. FOCUS – leren en ontwikkelen, Wormerveer.

Ince, D.; Rietveld, L.; Rooijen, van-Mustaerts, K. (2014). *Wat werkt bij supervisie, intervisie en coaching?* Nederlands Jeugd Instituut.

Bijlage 6 Toestemmingsformulier